SİYER-İ NEBÎ

SERİ 16

HAYBER GAZVESİ

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Yakın Fetih ve Ali'ye Verilen Sancak

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

AK (KELANTAN)

quranscience.my

© 2026 M / 1448 H Hj Che Alim Hj Che Haron AK (Kelantan) • quranscience.my • @QuranScienceMY

Bu e-kitap Müslümanlar için ÜCRETSİZDİR — satılması yasaktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SİYER-İ NEBÎ

SERİ 16

HAYBER GAZVESİ

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Yakın Fetih ve Ali'ye Verilen Sancak

وَعَدَكُمُ ٱللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَٰذِهِۦ وَكَفَّ أَيْدِيَ ٱلنَّاسِ عَنكُمْ وَلِتَكُونَ ءَايَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَٰطًا مُّسْتَقِيمًا

"Allah size, ele geçireceğiniz bol bol ganimetler vadetmiştir. İnananlar için bir belge olması, sizi doğru yola eriştirmesi için bunları size hemen vermiş ve insanların size uzanan ellerini önlemiştir."

FETİH SÛRESİ 48:20

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | @QuranScienceMY

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz e-kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

Hamd, Rıdvan Biatı ehline verdiği yakın fetih vaadini yerine getiren ve bir insanın hidayete ermesini kızıl develerden daha değerli kılan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm efendimiz Hz. Muhammed'in ﷺ, âilesinin ve ashâbının üzerine olsun.

Bu e-kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

Siyer-i Nebî serisinin bu on altıncı kitabı Hayber Gazvesi'ni anlatır: Medine'nin kuzeyindeki kaleler ve hurmalıklar şehri, Ali'ye verilen sancak, Ca'fer'in Habeşistan'dan dönüşü ve etkisi Resûlullah'ın ömrünün sonuna kadar hissedilen zehirli et. Bu bilginin 'ilmun yuntefa'u bih, yani faydalanılan bir ilim olmasını dileriz.

BU E-KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu e-kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasvir edilmemiştir. Kapakta, **siyah bazalt taştan bir kalenin ağır ahşap kapısı** görülür; kapı **altın renkli bir sabah** vaktinde ardına kadar açıktır. Önünde **bereketli hurmalıklar** uzanır ve ağaçların arasından **berrak su kanalları** akar; arkasında ise **siyah lav taşından tepeler** yükselir.

Açık kale kapısı Resûlullah'ın ﷺ şu sözünü simgeler: "Yarın bu sancağı, Allah'ın onun elleriyle fethi nasip edeceği bir adama vereceğim" (Sahîh-i Buhârî 4210). Bazalt taş ve lav tepeleri, Hayber şehrinin üzerinde bulunduğu volkanik bölge olan Harretü Hayber'i hatırlatır; hurmalıklar ve su kanalları ise daha sonra yarı ürün antlaşmasıyla işlenen Hayber'in zenginliğidir (Sahîh-i Buhârî 2285). Sabah ışığı ise O'nun şu sözünü hatırlatır: "Uyarılmış olanların sabahı ne kötüdür!" (Sahîh-i Buhârî 4197).

Alttaki lacivert şerit, **ince altın çizgilerle** çerçevelenmiş olup yazarın adının yer aldığı alandır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

HAYBER GAZVESİ — *Giriş*
1. HAYBER: VAHANIN ORTASINDAKİ KALE ŞEHRİ — *Siyer kitapları*
2. VAAT EDİLEN YAKIN FETİH — *Fetih 48:18–21*
3. GECE YOLCULUĞU VE ÂMİR'İN ŞİİRİ — *Sahîh-i Buhârî 4196*
4. "HAYBER HARAP OLDU!" — *Sahîh-i Buhârî 4197*
5. KALE KALE — *Şekil; siyer kitapları*
6. BİR ADAMA VERİLEN SANCAK — *Sahîh-i Buhârî 4210*
7. KIZIL DEVELERDEN DAHA HAYIRLI — *Sahîh-i Buhârî 4210*
8. MERHAB VE KAMÛS KALESİ — *Sahîh-i Müslim 1807; siyer kitapları*
9. AMELLER SONUÇLARINA GÖREDİR — *Sahîh-i Buhârî 4202*
10. ALEV ALEV YANAN ÖRTÜ — *Sahîh-i Buhârî 4234; Âl-i İmrân 3:161*
11. EHLÎ EŞEK ETİ — *Sahîh-i Buhârî 4217*
12. YARI ÜRÜN ANTLAŞMASI — *Sahîh-i Buhârî 2285*
13. SAFİYYE: ESİRLİKTEN MÜMİNLERİN ANNESİ OLMAYA — *Sahîh-i Buhârî 5086*
14. CA'FER VE GEMİ EHLİ — *Sahîh-i Buhârî 4230*
15. EBÛ HÜREYRE HAYBER'E GELİYOR — *Sahîh-i Buhârî 4237*
16. ZEHİRLİ KOYUN ETİ — *Sahîh-i Buhârî 3169*
17. ÖMRÜN SONUNA KADAR SÜREN ZEHİR ETKİSİ — *Sahîh-i Buhârî 4428*
18. FEDEK VE FEY MALI — *Haşr 59:6–7*
19. GANİMETİN PAYLAŞTIRILMASI — *Enfâl 8:41*
20. DİNDE ZORLAMA YOKTUR — *Bakara 2:256*
21. HAYBER KISSALARININ KAYNAKLARI — *Şekil; tablo*
22. HAYBER'DEN DÖNÜŞ YOLCULUĞU — *Sahîh-i Buhârî 4205, 2889; Sahîh-i Müslim 680*
23. HAYBER'DEN ÇIKAN HÜKÜMLER — *Sahîh-i Buhârî 4216, 853, 2201; Sahîh-i Müslim 1406, 1591*
24. HAYBER GAZVESİNİN ŞAHSİYETLERİ — *Tablo; Sahîh-i Müslim 1807*
25. DÜNDEN BUGÜNE HAYBER — *Coğrafya ve arkeoloji*
26. HAYBER GAZVESİNİN KRONOLOJİSİ — *Tablo; Sahîh-i Buhârî 2338*
27. HAYBER GAZVESİ HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR — *12 soru*
28. DERSLER VE SONUÇ
KAYNAKÇA
DESTEK VE BAĞIŞ

Renk rehberi: yeşil kutu = Kur'an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma. Mavi altı çizili râvi isimlerine tıklayarak sunnah.com'daki râvi sayfasına gidebilirsiniz.

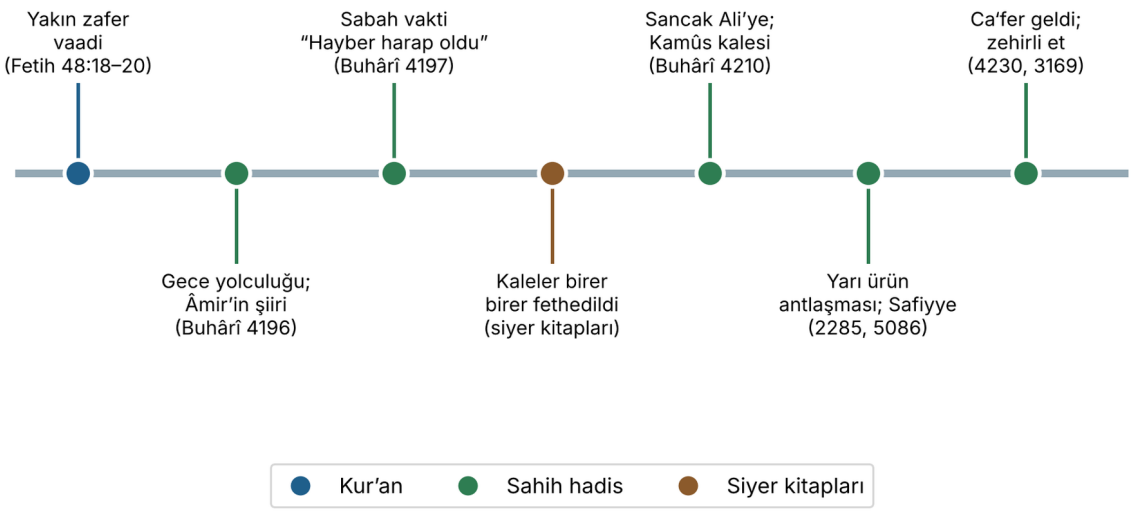
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYBER GAZVESİ

Siyer-i Nebî'nin on beşinci kitabı, Rıdvan Biatı ehline ***"yakın bir zafer"*** vaat eden Fetih Sûresi ile sona erdi (48:18). Bu vaat uzun süre beklemedi. Hudeybiye'den dönüşten yaklaşık ***iki ay*** sonra, ***hicrî 7. yılın Muharrem ayında*** Resûlullah ﷺ kuzeye, ***Hayber***'e doğru yola çıktı.

Hayber, Medine'den sürülen Benî Nadîr liderlerinin sığındığı (Seri 11) ve Ahzâb ittifakını kışkırtanların merkezi olan (Seri 12), verimli ve güçlü kalelerle donatılmış bir vaha şehriydi. Hayber Gazvesi kuzeyden gelen tehdide son verdi ve meşhur kıssalar buradan doğdu: ***Ali'ye verilen sancak***, ***Ca'fer***'in Habeşistan'dan dönüşü ve ***zehirli et***.

Hayber Gazvesinin Zaman Çizelgesi (Muharrem 7 H)

Meşhur görüşe göre Muharrem 7 H (Mayıs 628), Hudeybiye'den yaklaşık iki ay sonra.

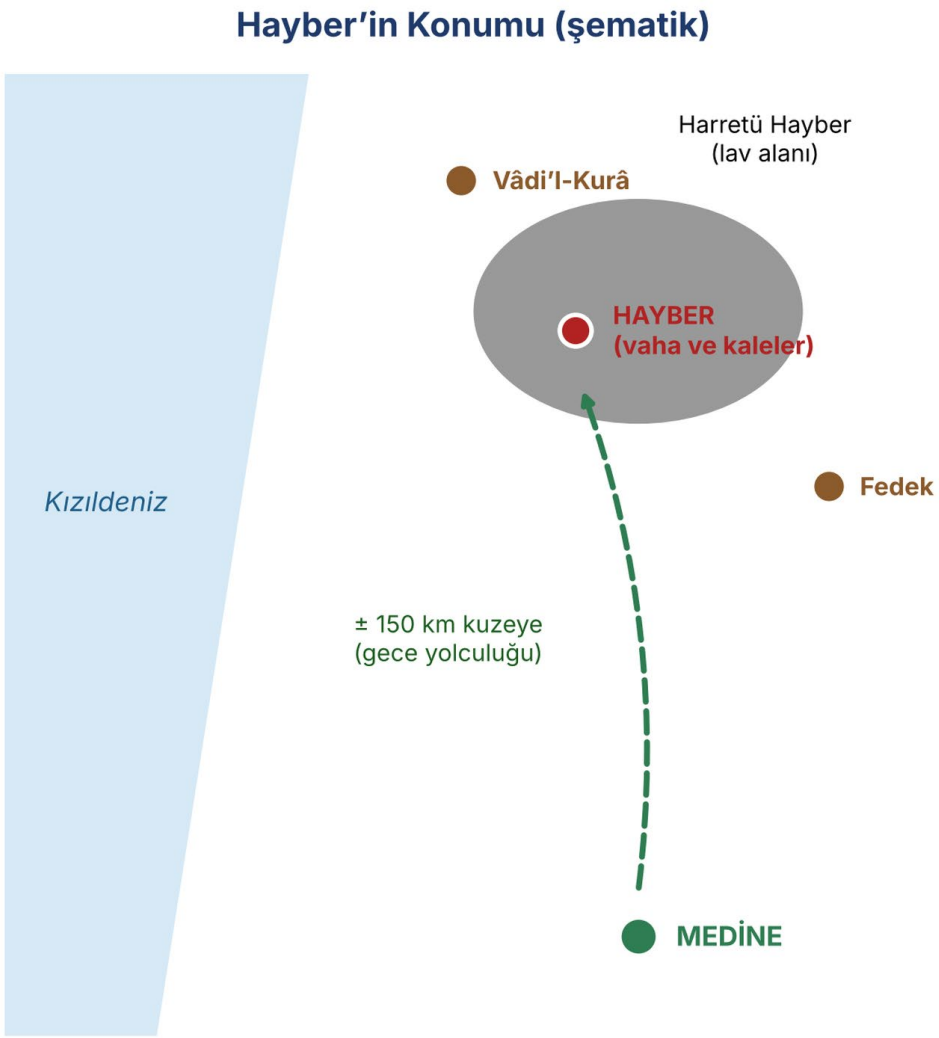
Şekil 1: Hayber Gazvesinin zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYBER: VAHANIN ORTASINDAKİ KALE ŞEHRİ

Hayber, Medine'nin yaklaşık ***150 km*** kuzeyinde yer alır. Geniş ***hurmalıkları*** ve bol ***su kaynaklarıyla*** tanınan bir vahadır — Hicaz'ın en verimli tarım bölgelerinden biri. Halkı tepelerin üzerine sağlam taş ***kaleler*** inşa etmiş ve uzun süre yetecek erzak depolamıştı.

Yalnızca şematiktir. Hayber, Medine'nin yaklaşık 150 km kuzeyinde, Arap Yarımadası'nın en büyük volkanik alanlarından biri olan Harretü Hayber'in kenarındadır.

Şekil 2: Hayber'in Medine'nin kuzeyindeki konumu (şematik).

BİLİM NOTU: VOLKANİK BİR ARAZİDEKİ VAHA

Hayber, Arap Yarımadası'nın en büyük ***volkanik alanlarından*** biri olan ***Harretü Hayber***'in kenarında yer alır; bu alan yüzlerce koni ve bazalt lav akıntısıyla yaklaşık 14.000 km²'yi kaplar (Wikipedia, "Harrat Khaybar"). Çatlak ve gözenekli bazalt kayalar ***yağmur suyunun*** yer altına sızıp yeraltı suyu olarak depolanmasına, sonra lav alanının eteklerinde yeniden ***kaynak*** olarak çıkmasına imkân verir.

Hayber'in bereketinin sırrı budur: yüzeyde kurak ve kapkara görünen toprak, içinde su saklar. Allah, yeryüzünde sakladığı su hakkında şöyle buyurur: "Gökten bir ölçüye göre su indirdik ve onu yerde

durdurduk" (Mü'minûn 23:18). Ders: Hayber'in zenginliği ***Allah'ın bir nimetidir*** ve bu nimet daha sonra Müslümanlara emanet edilmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

VAAT EDİLEN YAKIN FETİH

Hudeybiye'den dönüş yolunda Allah, biat edenlere bir mükâfat vaat etti: ***"…onlara güvenlik vermiş ve onlara yakın bir zafer bahşetmiştir" —*** Tefsîru İbn Kesîr 48:18.

"Allah size, ele geçireceğiniz bol bol ganimetler vadetmiştir… bunları size hemen vermiştir" — Tefsîru İbn Kesîr 48:20.

İbn Kesîr ve müfessirler, ***"yakın zafer"*** ve ***"hemen verilen ganimetin" Hayber*** olduğunu açıklar. Siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ Hayber'e yalnızca ***Hudeybiye ehlini*** götürdüğünü ve Hayber mallarının Allah'ın vaadinin yerine gelmesi olarak özellikle onlar arasında paylaştırıldığını kaydeder.

FETİH SÛRESİNDEKİ VAAT	GERÇEKLEŞMESİ
"Yakın bir zafer" (48:18)	Hayber iki ay sonra fethedildi
"Bol ganimetler" (48:19–20)	Hayber'in bahçeleri ve toprakları
"İnsanların ellerini önlemiştir" (48:20)	Gatafân, Hayber'e yardım etmeye fırsat bulamadı (siyer kitapları)
"Henüz güç yetiremediğiniz diğerleri" (48:21)	Mekke ve daha sonra fethedilen beldeler

Ders: ***Allah'ın vaadi mutlaka yerine gelir***. Hudeybiye'nin ağır şartlarına sabredenler, şimdi zafere ve bol rızka kavuştu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YALNIZCA HUDEYBİYE EHLİ

Siyer kitapları, yola çıkmadan önce Hudeybiye'ye katılmamış bazı kimselerin — daha önce gelmeyi reddeden bazı Arap kabileleri de dahil — ganimet umarak katılmak istediklerini anlatır. Allah bunu Fetih Sûresi'nde haber vermişti: "Savaştan geri kalmış olanlar, siz ganimetleri almaya giderken: 'Bırakın, biz de sizinle gelelim' diyeceklerdir" (Fetih 48:15).

Resûlullah ﷺ yalnızca Hudeybiye'de ***ihlasla mücadele edenleri*** yanına aldı. Ders: Mükâfat, sadece kazanç varken değil, ***zor zamanda*** da birlikte olanlara verilir.

GECE YOLCULUĞU VE ÂMİR'İN ŞİİRİ

Müslüman ordusu geceleyin yol aldı. Seleme b. el-Ekva' رضى الله عنه anlatır ki birisi amcası ***Âmir b. el-Ekva'***'a: "Bize bir şeyler okumaz mısın?" dedi. Âmir bir şairdi; bineğinden indi ve develer için şu şiiri okudu: ***"Allah'ım! Sen olmasaydın ne hidayet bulurduk, ne sadaka verirdik, ne de namaz kılardık…"*** (Sahîh-i Buhârî 4196).

Resûlullah ﷺ: "Bu deveyi süren kim?" diye sordu. "Âmir b. el-Ekva'" dediler. Buyurdu ki: ***"Allah ona rahmet etsin."*** Ashaptan biri: "(Şehitlik) ona vacip oldu ey Allah'ın Nebisi; keşke onunla bir süre daha faydalanmamıza izin verseydin" dedi. Ashap, bu rahmet duasının Âmir'in şehit olacağı anlamına geldiğini anlamıştı (Sahîh-i Buhârî 4196).

SİYER NOTU: GERİ DÖNEN KILIÇ

Hayber'deki çarpışmada Âmir'in kılıcı kısaydı; bir Yahudi'ye vurduğu sırada ***kılıcının ucu geri dönüp kendi dizine isabet etti*** ve vefat etti. Bazıları, kendi silahıyla öldüğü için amelinin boşa gittiğini söyledi. Seleme üzgün bir hâlde Resûlullah'a ﷺ geldi; O şöyle buyurdu: ***"Böyle söyleyen yalan söylemiştir. Onun için iki ecir vardır"*** — ve iki parmağını birleştirdi (Sahîh-i Buhârî 4196).

KAYNAK:
Sahîh-i Buhârî 4196; Sahîh-i Müslim 1802. https://sunnah.com/bukhari:4196

Ders: Bir kimsenin amelini vefat ediş şekline bakarak ***aceleyle hükme bağlamayın***. Allah niyet ve amele göre değerlendirir; Resûlullah ﷺ da vefat etmiş sahâbîsinin şerefini savunmuştur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"HAYBER HARAP OLDU!"

Resûlullah ﷺ Hayber'e geceleyin vardı, fakat karanlıkta saldırmadı. Enes b. Mâlik رضى الله عنه sabah olanları şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4197

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ، عَنْ أَنَسٍ - رضى الله عنه - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَتَى خَيْبَرَ لَيْلاً، وَكَانَ إِذَا أَتَى قَوْمًا بِلَيْلٍ لَمْ يُغِرْ بِهِمْ حَتَّى يُصْبِحَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ خَرَجَتِ الْيَهُودُ بِمَسَاحِيهِمْ وَمَكَاتِلِهِمْ، فَلَمَّا رَأَوْهُ قَالُوا مُحَمَّدٌ وَاللَّهِ، مُحَمَّدٌ وَالْخَمِيسُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم خَرِبَتْ خَيْبَرُ، إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه rivayet eder ki **Resûlullah ﷺ Hayber'e geceleyin vardı. Bir kavme geceleyin vardığında, sabah olmadıkça onlara saldırmazdı.** Sabah olunca Yahudiler kazma ve sepetleriyle dışarı çıktılar. O'nu görünce: "Muhammed, vallahi! Muhammed ve ordusu (el-hamîs)!" dediler. Nebî ﷺ şöyle buyurdu: ***"Hayber harap oldu! Biz bir kavmin avlusuna indiğimizde, uyarılmış olanların sabahı ne kötüdür!"***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Yusuf ← Malik b. Anas ← Humaid al-Tawil ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hayber Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4197; ayrıca No. 371, 4200; ve Sahîh-i Müslim No. 1365.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4197

Başka bir rivayette Enes, Resûlullah'ın ﷺ saldırmadan önce ***sabah vaktinin girmesini beklediğini***; ezan duyarsa vazgeçtiğini, duymazsa saldırdığını anlatır (Sahîh-i Buhârî 610). Ezan, bir kavmin Müslüman olduğunun alâmetiydi.

SAVAŞ ÂDÂBI	BU HADİSTE
Gece saldırmamak	Durum netleşsin diye sabahı beklemek
İslâm alâmetini gözetmek	Harekete geçmeden önce ezanı dinlemek (Buhârî 610)
Uyarı yapılmıştı	"Uyarılmış olanların sabahı ne kötüdür"
Tekbir	"Allâhu ekber, Hayber harap oldu" (Buhârî 371)

O'nun ***"uyarılmış olanların sabahı ne kötüdür"*** sözü Kur'an'dan alınmıştır (Sâffât 37:177). Ders: İslâm uyarıda bulunmadan ansızın saldırmaz ve Müslüman olmuş olabilecek kimselerin ***canını korur***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TEKBİR: ALLÂHU EKBER

Enes'in başka bir rivayetinde Resûlullah ﷺ "Hayber harap oldu" demeden önce sözüne ***"Allâhu ekber"*** ile başladı (Sahîh-i Buhârî 371). Tekbir, ***Allah'ın en sağlam kaleden ve en kalabalık ordudan daha büyük olduğunu*** hatırlatır.

Ders: Bir mümin her büyük işe ***Allah'ın büyüklüğünü anarak*** başlar; böylece kalbi zorluğun büyüklüğünden korkmaz, kendi gücüyle de kibirlenmez.

KALE KALE

Hayber tek bir kale değil, birkaç bölgeye dağılmış ***bir kaleler topluluğuydu***. Siyer kitapları, Müslümanların kaleleri yaklaşık ***yirmi gece*** veya daha uzun bir sürede birer birer fethettiğini anlatır.

Şekil 3: Siyer kitaplarına göre Hayber kaleleri.

SİYER NOTU: İKİ TARAFIN GÜCÜ

Siyer kitapları Müslüman ordusunu — yani Hudeybiye ehlini — yaklaşık ***1.400 kişi*** ve yaklaşık 200 at olarak tahmin eder. Hayber halkının ise yaklaşık ***10.000*** savaşçısı olduğu tahmin edilir. Hayber'in müttefiki ***Gatafân*** kabilesi yardıma çıktı, fakat kendi yurtlarına saldırılacağından endişe ederek geri döndü.

KAYNAK:

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; el-Vâkıdî, el-Meğâzî; Wikipedia, "Battle of Khaybar". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Khaybar

Kuşatma ağırdı (Bölüm 11). Ders: Vaat edilen zafer bile ***sabır ve gayret*** ister.

BİR ADAMA VERİLEN SANCAK

En sağlam kalelerden biri günlerce aşılamadı. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ öyle bir söz söyledi ki, her sahâbî o gece ümit içinde uyuyamadı. Sehl b. Sa'd رضى الله عنه şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4210

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ أَخْبَرَنِي سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ لأُعْطِيَنَّ هَذِهِ الرَّايَةَ غَدًا رَجُلاً، يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ، يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَيُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ. قَالَ فَبَاتَ النَّاسُ يَدُوكُونَ لَيْلَتَهُمْ أَيُّهُمْ يُعْطَاهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ النَّاسُ غَدَوْا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، كُلُّهُمْ يَرْجُو أَنْ يُعْطَاهَا فَقَالَ أَيْنَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ. فَقِيلَ هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ يَشْتَكِي عَيْنَيْهِ. قَالَ فَأَرْسِلُوا إِلَيْهِ. فَأُتِيَ بِهِ فَبَصَقَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي عَيْنَيْهِ، وَدَعَا لَهُ، فَبَرَأَ حَتَّى كَأَنْ لَمْ يَكُنْ بِهِ وَجَعٌ، فَأَعْطَاهُ الرَّايَةَ، فَقَالَ عَلِيٌّ يَا رَسُولَ اللَّهِ أُقَاتِلُهُمْ حَتَّى يَكُونُوا مِثْلَنَا، فَقَالَ انْفُذْ عَلَى رِسْلِكَ حَتَّى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الإِسْلاَمِ، وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ مِنْ حَقِّ اللَّهِ فِيهِ، فَوَاللَّهِ لأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلاً وَاحِدًا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ يَكُونَ لَكَ حُمْرُ النَّعَمِ.

TERCÜME:

Sehl b. Sa'd رضى الله عنه rivayet eder ki Resûlullah ﷺ Hayber günü şöyle buyurdu: **"Yarın bu sancağı öyle bir adama vereceğim ki Allah onun elleriyle fethi nasip edecek; o Allah'ı ve Resûlünü sever, Allah ve Resûlü de onu sever."** İnsanlar, sancağın kime verileceğini konuşarak geceyi geçirdiler. Sabah olunca hepsi, kendisine verilmesini umarak Resûlullah'a ﷺ geldiler. O: "Ali b. Ebû Tâlib nerede?" diye sordu. "Gözleri ağrıyor ey Allah'ın Resûlü" denildi. "Onu çağırın" buyurdu. Getirildi; ***Resûlullah ﷺ gözlerine hafifçe tükürdü ve dua etti; Ali sanki hiç ağrımamış gibi iyileşti.*** Sancağı ona verdi. Ali: "Ey Allah'ın Resûlü, onlar bizim gibi oluncaya kadar mı savaşayım?" diye sordu. Buyurdu ki: **"Ağır ağır git, onların avlusuna varınca onları İslâm'a davet et ve Allah'ın hakkından üzerlerine düşeni bildir.** *Vallahi, Allah'ın senin vesilenle bir kişiyi hidayete erdirmesi, senin için kızıl develerden daha hayırlıdır.*"

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Qutaibah b. Sa'id ← Ya'qub b. 'Abdurrahmân ← Ebû Hazim ← Sahl b. Sa'd رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hayber Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4210; ayrıca No. 2942, 3701; ve Sahîh-i Müslim No. 2406.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4210

"ALLAH'I VE RESÛLÜNÜ SEVER"

Ashabın hepsi sancağı almayı umuyordu; makam istedikleri için değil, ***vaat edilen vasıf*** yüzünden: Allah ve Resûlü tarafından sevilmek. Ömer رضى الله عنه şöyle dedi: "Emirliği o günden başka hiç arzulamadım" (Sahîh-i Müslim 2405).

Ali'nin gözünde meydana gelen mucize — Resûlullah'ın ﷺ tükürüğü ve duasıyla anında iyileşmesi — bütün ordunun gözü önünde gerçekleşti. Ders: ***Allah'ı ve Resûlünü sevmek***, ashabın maldan ve makamdan daha çok arzuladığı en yüce mertebedir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

GÖZLERİ AĞRIYAN ALİ

Seleme b. el-Ekva‘ رضى الله عنه, Ali’nin azmini gösteren bir ayrıntı ekler: gözleri ağrısına rağmen Resûlullah’tan ***enggan tertinggal*** geri kalmayı reddetti:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4209

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، حَدَّثَنَا حَاتِمٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ، عَنْ سَلَمَةَ، رضى الله عنه قَالَ كَانَ عَلِيٌّ ـ رضى الله عنه ـ تَخَلَّفَ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِي خَيْبَرَ، وَكَانَ رَمِدًا فَقَالَ أَنَا أَتَخَلَّفُ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَلَحِقَ، فَلَمَّا بِتْنَا اللَّيْلَةَ الَّتِي فُتِحَتْ قَالَ لأُعْطِيَنَّ الرَّايَةَ غَدًا ـ أَوْ لَيَأْخُذَنَّ الرَّايَةَ غَدًا ـ رَجُلٌ يُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، يُفْتَحُ عَلَيْهِ. فَنَحْنُ نَرْجُوهَا فَقِيلَ هَذَا عَلِيٌّ، فَأَعْطَاهُ فَفُتِحَ عَلَيْهِ.

TERCÜME:

Seleme رضى الله عنه dedi ki: **Ali رضى الله عنه göz ağrısı sebebiyle Hayber’e (giderken) Nebî’den ﷺ geri kalmıştı. “Ben Nebî’den ﷺ geri mi kalacağım?” dedi ve arkasından yetişti.** Hayber’in fethedildiği geceden önceki akşam O şöyle buyurdu: “Yarın sancağı — veya: yarın sancağı bir adam alacak — Allah’ın ve Resûlünün sevdiği birine vereceğim; zafer onun eliyle gelecek.” Hepimiz bunu umuyorduk. Derken: “İşte Ali” denildi. ***Sancağı ona verdi ve zafer onun eliyle geldi.***

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): ‘Abdullah b. Maslamah ← Hatim b. Isma‘il ← Yazid b. Abi ‘Ubaid ← Salamah b. al-Akwa‘ رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü’l-Meğâzî, Hayber Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4209; ayrıca No. 2975, 3702; ve Sahîh-i Müslim No. 2407.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4209

Ders: Ali hastalığını geri kalmak için bahane etmedi ve Allah ona herkesin arzuladığı şerefi bahşetti. Bazen ***zor şartlarda gösterilen azim***, beklenmedik bir şeref kapısı açar.

KIZIL DEVELERDEN DAHA HAYIRLI

Sehl b. Sa'd hadisinde Ali'nin sorusuna ve Resûlullah'ın ﷺ cevabına dikkat edin. Ali: "Onlar bizim gibi oluncaya kadar mı savaşayım?" diye sordu. O, bir savaş emriyle değil, bir ***davet talimatıyla*** cevap verdi: "Onları İslâm'a davet et… ***Vallahi, Allah'ın senin vesilenle bir kişiyi hidayete erdirmesi, senin için kızıl develerden daha hayırlıdır.***"

Kızıl develer, o dönemde Araplar için en değerli maldı — zamanımızdaki lüks arabalar gibi. Resûlullah ﷺ, ***bir insanın hidayete ermesinin*** en pahalı maldan daha değerli olduğunu öğretti.

ALİ'YE VERİLEN TALİMAT	İLKE
"Ağır ağır git"	Acele etmeden ve telaşa kapılmadan
"Onların avlusuna varınca"	Yüz yüze karşılaşmak
"Onları İslâm'a davet et"	Savaştan önce davet
"Allah'ın onlar üzerindeki hakkını bildir"	Açık bir izah
"Kızıl develerden daha hayırlı"	Amaç mal değil, hidayettir

Ders: İslâm'da cihadın amacı ***hidayete yol açmaktır***; mal yağmalamak veya intikam almak değil. Her Müslüman, hangi meslekte olursa olsun, birinin Allah'ı tanımasına vesile olarak bu "kızıl develeri" kazanabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MERHAB VE KAMÛS KALESİ

İbn Ebi'l-Hukayk ailesine ait ***Kamûs*** kalesi, Hayber'in en sağlam kalelerinden biriydi. Meşhur bir Yahudi savaşçısı olan ***Merhab***, kendisini öven şiirler okuyarak kendisiyle dövüşmeye cesaret edecek birini aradı.

İmam Müslim, Seleme b. el-Ekva'ın رضى الله عنه uzun hadisinde Ali'nin bu meydan okumaya şu şiirle karşılık verdiğini rivayet eder: ***"Annemin Haydar (aslan) adını verdiği benim..."*** Sonra Ali, Merhab'ın başına vurup onu öldürdü ve ***fetih onun eliyle gerçekleşti*** (Sahîh-i Müslim 1807).

SİYER NOTU: KALE KAPISI KISSASI

Bazı siyer kitapları, Ali'nin Hayber'in ***kale kapısını*** kaldırıp kalkan olarak kullandığını, sonra birkaç kişinin onu kaldıramadığını rivayet eder. Bu kıssa halk arasında meşhurdur; fakat ez-Zehebî ve İbn Hacer gibi hadis âlimlerine göre ***senedi zayıftır***. Okuyucu durumunu bilsin diye burada zikredilmiştir; kesin bir rivayet olarak değil.

Doğru ve ***sahih*** olan şudur: Ali sancağı aldı, gözleri iyileşti, Merhab'ı öldürdü ve kale onun eliyle fethedildi (Buhârî 4210; Müslim 1807).

KAYNAK:
Sahîh-i Müslim 1807; İbn Hacer, Fethu'l-Bârî; ez-Zehebî, Mîzânü'l-İ'tidâl. https://sunnah.com/muslim:1807

Ders: Ashabın kahramanlık kıssaları sahih rivayetlerle zaten yeterince büyüktür; onları yüceltmek için zayıf rivayetlerle ***ilave yapmaya gerek yoktur***.

AMELLER SONUÇLARINA GÖREDİR

Hayber'de ***niyet ve amellerin sonu*** hakkında çok ibret verici bir olay da yaşandı. Sehl b. Sa'd es-Sâidî رضى الله عنه anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4202

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْتَقَى هُوَ وَالْمُشْرِكُونَ فَاقْتَتَلُوا، فَلَمَّا مَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَى عَسْكَرِهِ، وَمَالَ الآخَرُونَ إِلَى عَسْكَرِهِمْ، وَفِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم رَجُلٌ لاَ يَدَعُ لَهُمْ شَاذَّةً وَلاَ فَاذَّةً إِلاَّ اتَّبَعَهَا، يَضْرِبُهَا بِسَيْفِهِ، فَقِيلَ مَا أَجْزَأَ مِنَّا الْيَوْمَ أَحَدٌ كَمَا أَجْزَأَ فُلاَنٌ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَمَا إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ. فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ أَنَا صَاحِبُهُ. قَالَ فَخَرَجَ مَعَهُ كُلَّمَا وَقَفَ وَقَفَ مَعَهُ، وَإِذَا أَسْرَعَ أَسْرَعَ مَعَهُ ـ قَالَ ـ فَجُرِحَ الرَّجُلُ جُرْحًا شَدِيدًا، فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتَ، فَوَضَعَ سَيْفَهُ بِالأَرْضِ وَذُبَابَهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ، ثُمَّ تَحَامَلَ عَلَى سَيْفِهِ، فَقَتَلَ نَفْسَهُ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ وَمَا ذَاكَ. قَالَ الرَّجُلُ الَّذِي ذَكَرْتَ آنِفًا أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَأَعْظَمَ النَّاسُ ذَلِكَ، فَقُلْتُ أَنَا لَكُمْ بِهِ. فَخَرَجْتُ فِي طَلَبِهِ، ثُمَّ جُرِحَ جُرْحًا شَدِيدًا، فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتَ، فَوَضَعَ نَصْلَ سَيْفِهِ فِي الأَرْضِ وَذُبَابَهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ، ثُمَّ تَحَامَلَ عَلَيْهِ، فَقَتَلَ نَفْسَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عِنْدَ ذَلِكَ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ، وَهْوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ، فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ، وَهْوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

TERCÜME:

Sehl b. Sa'd es-Sâidî رضى الله عنه rivayet eder ki Resûlullah ﷺ ile müşrikler karşılaştı ve savaştılar. **Resûlullah'ın ﷺ ashabı arasında bir adam vardı ki, düşmandan ayrı düşen hiç kimseyi bırakmaz, peşine düşüp kılıcıyla vururdu. İnsanlar: "Bugün hiçbirimiz falanca kadar iş görmedi" dediler. Resûlullah ﷺ buyurdu ki: "Bilin ki o cehennemliklerdendir."** Bir adam: "Ben onu takip edeceğim" dedi ve peşine düştü… Sonra o adam ağır yaralandı, ***sabredemedi*** ve kendi kılıcıyla ölümünü çabuklaştırdı. Onu takip eden adam Resûlullah'a ﷺ gelip: "Şehadet ederim ki sen Allah'ın Resûlüsün" dedi. Resûlullah ﷺ o zaman şöyle buyurdu: ***"Bir kimse insanların gözünde cennet ehlinin amelini işler, oysa o***

cehennemliklerdendir; bir kimse de insanların gözünde cehennem ehlinin amelini işler, oysa o cennetliklerdendir."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Qutaibah b. Sa'id ← Ya'qub b. 'Abdurrahmân ← Ebû Hazim ← Sahl b. Sa'd al-Sa'idi رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hayber Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4202; ayrıca No. 2898, 6493; ve Sahîh-i Müslim No. 112.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4202

O adam öyle şiddetle savaştı ki herkes onu övdü. Fakat Resûlullah ﷺ vahiyle ***gizli olanı*** biliyordu: yarasının acısına sabredemedi ve kendi hayatına son verdi — İslâm'da büyük bir günah. Âlimler, başka bir rivayette onun Allah için değil, ***kavmi için duyduğu gayretle*** savaştığını açıklar.

Resûlullah ﷺ şöyle de buyurmuştur: ***"Ameller ancak sonlarına göredir."*** (Sahîh-i Buhârî 6607).

Sonumuzun nasıl olacağını bilmeyiz; bu yüzden Allah'ın kalbimizi dininde ***sabit kılması*** için daima dua ederiz.

İslâm hayatı ***Allah'ın bir emaneti*** olarak görür ve kimsenin kendine zarar vermesine izin vermez: "Kendinizi öldürmeyin" (Nisâ 4:29). Acılar ve imtihanlar, ne kadar ağır olursa olsun, sabırla ve yardım arayarak karşılanır. Ders: ***Görünüşe aldanmayın*** ve niyetinizi daima Allah için yenileyin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KALP SEBATI İÇİN DUA

Amellerin sonu bilinmediği için Resûlullah ﷺ kendisi de daima şöyle dua ederdi: ***"Yâ mukallibe'l-kulûb, sebbit kalbî alâ dînik"*** — "Ey kalpleri çeviren Allah'ım, kalbimi dinin üzere sabit kıl." (Câmi'u't-Tirmizî 2140, hasen olarak değerlendirilmiştir).

Masum olan Resûlullah ﷺ bile kalp sebatı istediğine göre, bizim buna daha çok ihtiyacımız vardır. Ders:

Yapılmış amellere asla ***güvenip emin olmayın***; ömrün sonuna kadar dua etmeye ve amel etmeye devam edin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ALEV ALEV YANAN ÖRTÜ

Zaferden sonra yeni bir imtihan geldi: ***ganimet***. İslâm, ganimetin toplanıp adaletle paylaştırılmasını emreder; paylaştırılmadan önce kimse ondan az bir şey bile alamaz. Ebû Hüreyre رضى الله عنه ürpertici bir olayı anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4234

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، قَالَ حَدَّثَنِي ثَوْرٌ، قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمٌ، مَوْلَى ابْنِ مُطِيعٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ يَقُولُ افْتَتَحْنَا خَيْبَرَ، وَلَمْ نَغْنَمْ ذَهَبًا وَلاَ فِضَّةً، إِنَّمَا غَنِمْنَا الْبَقَرَ وَالإِبِلَ وَالْمَتَاعَ وَالْحَوَائِطَ، ثُمَّ انْصَرَفْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَى وَادِي الْقُرَى، وَمَعَهُ عَبْدٌ لَهُ يُقَالُ لَهُ مِدْعَمٌ، أَهْدَاهُ لَهُ أَحَدُ بَنِي الضِّبَابِ، فَبَيْنَمَا هُوَ يَحُطُّ رَحْلَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِذْ جَاءَهُ سَهْمٌ عَائِرٌ حَتَّى أَصَابَ ذَلِكَ الْعَبْدَ، فَقَالَ النَّاسُ هَنِيئًا لَهُ الشَّهَادَةُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بَلَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّ الشَّمْلَةَ الَّتِي أَصَابَهَا يَوْمَ خَيْبَرَ مِنَ الْمَغَانِمِ لَمْ تُصِبْهَا الْمَقَاسِمُ لَتَشْتَعِلُ عَلَيْهِ نَارًا. فَجَاءَ رَجُلٌ حِينَ سَمِعَ ذَلِكَ مِنَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم بِشِرَاكٍ أَوْ بِشِرَاكَيْنِ، فَقَالَ هَذَا شَىْءٌ كُنْتُ أَصَبْتُهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم شِرَاكٌ أَوْ شِرَاكَانِ مِنْ نَارٍ.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه dedi ki: **Hayber'i fethettik; ganimet olarak altın ve gümüş almadık; yalnızca sığır, deve, eşya ve bahçeler aldık.** Sonra Resûlullah ﷺ ile birlikte Vâdi'l-Kurâ'ya gittik. Yanında Mid'am adında bir köle vardı. Resûlullah'ın ﷺ semerini indirirken nereden geldiği bilinmeyen bir ok ona isabet etti. İnsanlar: "Şehadet ona mübarek olsun!" dediler. Resûlullah ﷺ buyurdu ki: ***"Hayır! Canım kudret elinde olana yemin ederim ki, Hayber günü ganimetten, paylaştırılmadan önce aldığı örtü, üzerinde ateş olarak tutuşmaktadır."*** Bunu duyunca bir adam bir veya iki ayakkabı bağı getirip: "Bunu ben almıştım" dedi. Resûlullah ﷺ buyurdu ki: ***"Ateşten bir veya iki ayakkabı bağı."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Muhammed ← Mu'awiyah b. 'Amr ← Ebû Ishaq al-Fazari ← Malik b. Anas ← Thaur b. Zaid ← Salim maula Ibn Muti' ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hayber Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4234; ayrıca No. 6707; ve Sahîh-i Müslim No. 115.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4234

Kur'an, mala hıyanet (gulûl) hakkında kesin bir uyarı yapar: ***"Kim (ganimetten) bir şey aşırırsa, kıyamet günü aşırdığı şeyle gelir" —*** Tefsîru İbn Kesîr 3:161.

Düşünün: Resûlullah'a ﷺ hizmet ederken öldürülen ve insanların şehit sandığı bir köle — ama haksız yere aldığı ***bir örtü*** üzerinde ateş oldu. ***Bir ayakkabı bağı*** bile "ateşten" diye anıldı.

Bugün için ders: ***Kamu malı*** — şirket parası, devlet ödenekleri, cami fonları — çok ağır bir emanettir. Ondan haksız yere az bir şey almak bile ateşle tehdit edilen gulûle girer.

ZAMANIMIZDA GULÛL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Sizden kimi bir işe tayin eder de o bizden bir iğneyi veya daha küçüğünü gizlerse, bu bir hıyanettir (gulûl); kıyamet günü onu getirecektir."*** (Sahîh-i Müslim 1833).

Bugün gulûl ***rüşvet, sahte talepler, fonların kötüye kullanılması*** ve iş yeri mallarının şahsi çıkar için kullanılması şeklinde olabilir. Ders: Emanette "çok küçük" diye bir şey yoktur — bir iğne, bir ayakkabı bağı veya bir yaprak ofis kâğıdı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EHLÎ EŞEK ETİ

Kuşatma sırasındaki açlıkta ashap ***ehlî eşekleri*** kesip pişirdi. Bunun üzerine Resûlullah'tan ﷺ yasak geldi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4217

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم نَهَى يَوْمَ خَيْبَرَ عَنْ لُحُومِ الْحُمُرِ الأَهْلِيَّةِ.

TERCÜME:

İbn Ömer رضى الله عنهما rivayet eder ki **Resûlullah ﷺ Hayber günü ehlî eşek etini (yemeyi) yasakladı.**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Muqatil ← 'Abdullah b. al-Mubarak ← 'Ubaidullah b. 'Umar ← Nafi' ← 'Abdullah b. 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hayber Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4217; ayrıca No. 4218–4227; ve Sahîh-i Müslim No. 1407.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4217

Başka bir rivayette Resûlullah ﷺ, ***eşek etiyle kaynamakta olan tencerelerin dökülmesini*** emretti ve onun "rics" (pis) olduğunu bildirdi (Sahîh-i Buhârî 4198–4199). Ashap aç olmalarına ve et pişmek üzere olmasına rağmen hemen itaat etti.

HAYBER'DEN BİR HÜKÜM	AÇIKLAMA
Ehlî eşek eti	Yenmesi haramdır (Buhârî 4217; Müslim 1407)
Yaban eşeği (himâr-ı vahşî)	Helaldir, çünkü av hayvanıdır
At eti	Mubahtır (Buhârî 4219) (Hanefî notu: Ebû Hanîfe'ye göre mekruhtur; İmameyn'e göre mubahtır.)
Azı dişli yırtıcı hayvanlar	Yenmesi haramdır (Müslim 1934)

Ders: Aç iken bile ***hemen itaat etmek***.

YARI ÜRÜN ANTLAŞMASI

Hayber fethedildikten sonra toprakları Müslümanların oldu. Fakat Resûlullah ﷺ halkını sürmedi. Akıllıca bir ***ekonomik antlaşma*** yaptı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2285

حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ أَعْطَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم خَيْبَرَ أَنْ يَعْمَلُوهَا وَيَزْرَعُوهَا وَلَهُمْ شَطْرُ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، وَأَنَّ ابْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ الْمَزَارِعَ كَانَتْ تُكْرَى عَلَى شَىْءٍ سَمَّاهُ نَافِعٌ لاَ أَحْفَظُهُ. وَأَنَّ رَافِعَ بْنَ خَدِيجٍ حَدَّثَ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم نَهَى عَنْ كِرَاءِ الْمَزَارِعِ. وَقَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ حَتَّى أَجْلاَهُمْ عُمَرُ.

TERCÜME:

Abdullah (b. Ömer) رضى الله عنهما dedi ki: **Resûlullah ﷺ Hayber'i, işleyip ekmeleri ve ürünün yarısı kendilerinin olmak üzere (halkına) bıraktı.** İbn Ömer, tarlaların eskiden Nâfi'in andığı bir şey karşılığında kiraya verildiğini (râvi bunu hatırlamamıştır), Râfi' b. Hadîc de Nebî'nin ﷺ tarlaların (belirli bir şekilde) kiraya verilmesini yasakladığını anlattı. Ubeydullah, Nâfi' ← İbn Ömer yoluyla şöyle dedi: ***(Böyle devam ettiler,) ta ki Ömer onları sürgün edinceye kadar.***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Musa b. Isma'il ← Juwairiyah b. Asma' ← Nafi' ← 'Abdullah b. 'Umar رضى الله عنهما; ayrıca Rafi' b. Khadij; ve 'Ubaidullah b. 'Umar ← Nâfi' ← İbn Ömer.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-İcâre, Hadis No. 2285; ayrıca No. 2329, 2338; ve Sahîh-i Müslim No. 1551.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2285

Bu antlaşma ***müsâkât*** (ağaçlar için) ve ***müzâraa*** (ekinler için) olarak bilinir: toprak sahibi toprağı işletmeciye verir ve ürün ikiye bölünür. Hayber halkı kendi hurmalıklarını işlemekte daha mahirdi; Müslümanlar ise davet ve savunmayla meşguldü. (Hanefî notu: Ebû Hanîfe müsâkât ve müzâraayı caiz görmemiştir; fakat İmameyn — Ebû Yûsuf ve İmam Muhammed — bu hadise dayanarak caiz görmüş, Hanefî mezhebinde fetva da onların görüşüne göredir.)

ANTLAŞMANIN FAYDALARI	AÇIKLAMA
Halk topraklarında kaldı	Yurtlarını ve geçimlerini kaybetmediler
Beceri değerlendirildi	Mahir çiftçiler bahçeleri işlemeye devam etti
Ürün adaletle paylaşıldı	Yarısı işletmeciye, yarısı Müslümanlara
Muâmelât fıkhının temeli	Müsâkât ve müzâraanın caizliğine delil

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SİYER NOTU: ABDULLAH B. REVÂHA'NIN TAHMİNİ

İmam Mâlik ve diğerleri rivayet eder ki ***Abdullah b. Revâha*** رضى الله عنه her mevsim Hayber'in hurma ürününü tahmin etmek için gönderilirdi. Hayber halkı, yumuşak davranması için ona kadınlarının takılarından rüşvet vermeye kalktı. O şöyle dedi: ***"Vallahi, ben yaratılmışların bana en sevimlisinin yanından geliyorum; siz ise bana en sevimsiz olanlarsınız. Fakat size olan buğzum ve O'na olan sevgim, sizin hakkınızda adaletsizlik yapmama sebep olmaz."*** Onlar: "Gökler ve yer işte bu (adaletle) ayakta durur" dediler.

KAYNAK:
Muvatta' İmam Mâlik, Kitâbü'l-Müsâkât; Müsned-i Ahmed.

Ders: Muâmelâtta adalet, Müslüman olsun olmasın ***bütün insanlar*** için geçerlidir. Bu antlaşma, onları daha sonra başka yere nakleden Ömer'in رضى الله عنه zamanına kadar devam etti (Sahîh-i Buhârî 2285).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSLÂM EKONOMİSİNDE ORTAKLIK İLKESİ

Hayber antlaşması, İslâm ekonomisindeki ***kâr ve risk ortaklığı*** anlayışının temeli oldu. Müsâkât ve müzâraada toprak sahibi ve işletmeci ***riski birlikte üstlenir***: ürün bol olursa ikisi de kazanır; az olursa ikisi de az alır.

Aynı ilke bugün, onu faize dayalı borçlardan ayıran mudârabe ve müşâreke gibi ***İslâmî finans*** araçlarında kullanılır. Ders: Ekonomik adalet, ***kâr ve zararın birlikte paylaşılmasıdır***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAFİYYE: ESİRLİKTEN MÜMİNLERİN ANNESİ OLMAYA

Hayber esirleri arasında Benî Nadîr'in liderinin kızı ***Safiyye bt. Huyey b. Ahtab*** da vardı. Babası Benî Kurayza olayında (Seri 13), kocası da Hayber'de öldürülmüştü. Resûlullah ﷺ ona seçme hakkı verdi ve o İslâm'ı seçti. Enes b. Mâlik رضى الله عنه rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 5086

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ، وَشُعَيْبِ بْنِ الْحَبْحَابِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَعْتَقَ صَفِيَّةَ، وَجَعَلَ عِتْقَهَا صَدَاقَهَا.

TERCÜME:

Enes b. Mâlik رضى الله عنه rivayet eder ki **Resûlullah ﷺ Safiyye'yi azat etti ve azadını onun mehri yaptı.**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Qutaibah b. Sa'id ← Hammad b. Zaid ← Thabit al-Bunani ve Şu'aib b. al-Habhab ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'n-Nikâh, Câriyesinin Azadını Mehri Yapan Kimse Bâbı, Hadis No. 5086; ayrıca No. 371, 4200; ve Sahîh-i Müslim No. 1365.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:5086

Resûlullah ﷺ Safiyye'yi cariye yapmadı; onu ***azat etti*** ve bu azadı mehir yaparak onunla evlendi. O, ***Ümmehâtü'l-Mü'minîn***'den (müminlerin annelerinden) biri oldu. Bu, ona şeref verdi ve kavminin liderinin kızı olarak konumunu yeniden kazandırdı.

Hafsa ona "Yahudi kızı" dediği için Safiyye ağlayınca Resûlullah ﷺ onu şöyle teselli etti: ***"Sen bir nebinin (Hârûn عَلَيْهِ السَّلَامُ) kızısın, amcan bir nebidir (Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ) ve sen bir nebinin hanımısın. O hâlde sana karşı neyle övünebilir?"*** (Câmi'u't-Tirmizî 3894, el-Elbânî sahih olarak değerlendirmiştir).

Ders: Resûlullah ﷺ her şeyini kaybetmiş bir kadına ***şeref verdi***.

SAFİYYE İÇİN UZATILAN DİZ

Enes رضى الله عنه rivayet eder ki Hayber'den dönüş yolunda Resûlullah ﷺ devenin üzerinde arkasında Safiyye için bir oturak hazırladı, sonra ***devesinin yanına oturup dizini uzattı***; Safiyye de deveye binmek için ayağını O'nun dizine koydu (Sahîh-i Buhârî 4211).

Bir devlet başkanı, ailesini yeni kaybetmiş hanımı için dizini yere koyuyor. Ders: Hanıma ***yumuşaklık ve saygı*** göstermek, Resûlullah'ın ﷺ sünnetidir; zayıflık alâmeti değildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CA‘FER VE GEMİ EHLİ

Hayber’in fetih günü, uzun zamandır beklenen bir kafilenin gelişiyle daha da sevinçli oldu. ***Ca‘fer b. Ebû Tâlib*** رضى الله عنه ve on yılı aşkın bir süre önce ***Habeşistan***’a hicret eden sahâbîler (Seri 3), Ebû Mûsâ el-Eş‘arî ve Yemen’den gelen kavmiyle birlikte nihayet geldiler. Ebû Mûsâ رضى الله عنه anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4230

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاَءِ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا بُرَيْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى - رضى الله عنه - قَالَ بَلَغَنَا مَخْرَجُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَنَحْنُ بِالْيَمَنِ، فَخَرَجْنَا مُهَاجِرِينَ إِلَيْهِ أَنَا، وَأَخَوَانِ لِي أَنَا أَصْغَرُهُمْ، أَحَدُهُمَا أَبُو بُرْدَةَ، وَالآخَرُ أَبُو رُهْمٍ - إِمَّا قَالَ بِضْعٌ وَإِمَّا قَالَ - فِي ثَلاَثَةٍ وَخَمْسِينَ أَوِ اثْنَيْنِ وَخَمْسِينَ رَجُلاً مِنْ قَوْمِي، فَرَكِبْنَا سَفِينَةً، فَأَلْقَتْنَا سَفِينَتُنَا إِلَى النَّجَاشِيِّ بِالْحَبَشَةِ، فَوَافَقْنَا جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فَأَقَمْنَا مَعَهُ حَتَّى قَدِمْنَا جَمِيعًا، فَوَافَقْنَا النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم حِينَ افْتَتَحَ خَيْبَرَ، وَكَانَ أُنَاسٌ مِنَ النَّاسِ يَقُولُونَ لَنَا - يَعْنِي لأَهْلِ السَّفِينَةِ - سَبَقْنَاكُمْ بِالْهِجْرَةِ، وَدَخَلَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ، وَهْىَ مِمَّنْ قَدِمَ مَعَنَا، عَلَى حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم زَائِرَةً، وَقَدْ كَانَتْ هَاجَرَتْ إِلَى النَّجَاشِيِّ فِيمَنْ هَاجَرَ، فَدَخَلَ عُمَرُ عَلَى حَفْصَةَ وَأَسْمَاءُ عِنْدَهَا، فَقَالَ عُمَرُ حِينَ رَأَى أَسْمَاءَ مَنْ هَذِهِ قَالَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ. قَالَ عُمَرُ الْحَبَشِيَّةُ هَذِهِ الْبَحْرِيَّةُ هَذِهِ قَالَتْ أَسْمَاءُ نَعَمْ. قَالَ سَبَقْنَاكُمْ بِالْهِجْرَةِ، فَنَحْنُ أَحَقُّ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْكُمْ. فَغَضِبَتْ وَقَالَتْ كَلاَّ وَاللَّهِ، كُنْتُمْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يُطْعِمُ جَائِعَكُمْ، وَيَعِظُ جَاهِلَكُمْ، وَكُنَّا فِي دَارٍ أَوْ فِي أَرْضِ الْبُعَدَاءِ الْبُغَضَاءِ بِالْحَبَشَةِ، وَذَلِكَ فِي اللَّهِ وَفِي رَسُولِهِ صلى الله عليه وسلم وَايْمُ اللَّهِ، لاَ أَطْعَمُ طَعَامًا، وَلاَ أَشْرَبُ شَرَابًا حَتَّى أَذْكُرَ مَا قُلْتَ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَنَحْنُ كُنَّا نُؤْذَى وَنُخَافُ، وَسَأَذْكُرُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَأَسْأَلُهُ، وَاللَّهِ لاَ أَكْذِبُ وَلاَ أَزِيغُ وَلاَ أَزِيدُ عَلَيْهِ.

TERCÜME:

Ebû Mûsâ رضى الله عنه dedi ki: **Biz Yemen’deyken Nebî’nin ﷺ (hicret için) çıktığı haberi bize ulaştı. Ben ve iki kardeşim… kavmimden elli küsur kişiyle birlikte O’na hicret etmek üzere yola çıktık. Bir gemiye bindik; gemi bizi Habeşistan’da Necâşî’nin yanına götürdü. Orada Ca‘fer b. Ebû Tâlib ile karşılaştık ve**

onunla kaldık; sonunda hep birlikte (Medine'ye) geldik ve Nebî ﷺ Hayber'i fethettiği sırada O'na kavuştuk. Bazıları bize (gemi ehline): "Hicrette sizi geçtik" diyordu. Bizimle gelen Esmâ bt. Umeys, Hafsa'yı ziyarete gitti. Ömer içeri girip: "Hicrette sizi geçtik; Resûlullah'a ﷺ biz sizden daha layığız" dedi. Esmâ kızdı ve şöyle dedi: ***"Hayır, vallahi! Siz Resûlullah ﷺ ile birlikteydiniz; O, aranızdaki açı doyuruyor, cahilinize öğüt veriyordu. Biz ise Habeşistan'da uzak ve sevilmeyen bir diyardaydık — ve bütün bunlar Allah ve Resûlü ﷺ içindi."*** Bunu yalan söylemeden, saptırmadan ve bir şey eklemeden Nebî'ye ﷺ ileteceğine yemin etti.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. al-'Ala' ← Ebû Usamah ← Buraid b. 'Abdullah ← Ebû Burdah ← Ebû Musa al-Aş'ari رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hayber Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4230–4231; ve Sahîh-i Müslim No. 2502–2503.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4230

"SİZİN İÇİN İKİ HİCRET VARDIR"

Esmâ bt. Umeys, Ömer'in sözlerini Resûlullah'a ﷺ iletti. O şöyle buyurdu: ***"O, bana sizden daha layık değildir. Onun ve arkadaşlarının bir hicreti vardır; sizin ise — ey gemi ehli — iki hicretiniz vardır."*** Esmâ dedi ki: Ebû Mûsâ ve gemi ehli bu hadisi sormak için grup grup yanıma geliyorlardı; ***dünyada onları bundan daha çok sevindiren hiçbir şey yoktu*** (Sahîh-i Buhârî 4231).

SİYER NOTU: "HANGİSİNE DAHA ÇOK SEVİNDİĞİMİ BİLMİYORUM"

Siyer kitapları, Ca'fer gelince Resûlullah'ın ﷺ ona sarılıp alnından öptüğünü ve şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Hayber'in fethine mi, yoksa Ca'fer'in gelişine mi daha çok sevindiğimi bilmiyorum." Bu rivayet ***bazı âlimlerce hasen*** kabul edilmiştir ve siyer kitaplarında meşhurdur.

KAYNAK:
el-Hâkim, el-Müstedrek; et-Taberânî; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

Ders: Habeşistan ehlinin sabrı — yıllarca yabancı bir diyarda, Resûlullah'tan ﷺ uzakta — ***boşa gitmedi***.

Allah ve Resûlü, insanların görmediği fedakârlıkların kıymetini bilir. Esmâ'nın sözleri de bir ***kadının cesaretle*** ve dürüstçe hakkı savunmasını gösterir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ HÜREYRE HAYBER'E GELİYOR

Hayber'e gelenlerden biri de, Yemen'deki Devs kabilesinden olan ve daha sonra İslâm tarihinin ***en çok hadis rivayet eden*** râvisi olacak kişiydi: ***Ebû Hüreyre*** رضى الله عنه. Kendisi şöyle der: ***"Hayber'i fethettikten sonra Hayber'de Resûlullah'ın ﷺ yanına geldim."*** (Sahîh-i Buhârî 4237).

Ebû Hüreyre, Resûlullah ﷺ ile yaklaşık ***dört yıl*** birlikte oldu; fakat ***5.000'den fazla hadis*** rivayet etti.

Sırrını şöyle açıklar: "İnsanlar, Ebû Hüreyre çok hadis rivayet ediyor diyorlar… Muhacir kardeşlerimiz çarşıda ticaretle, Ensar kardeşlerimiz mallarıyla meşguldü; Ebû Hüreyre ise ***karnı aç bir hâlde hep Resûlullah'ın ﷺ*** yanındaydı" (Sahîh-i Buhârî 118).

Ders: ***Kısa bir süre***, bütün kalple değerlendirilirse büyük bir ilim meyvesi verebilir. Bugün öğrendiğimiz hadislerin çoğu, Hayber'e gelen bu adam aracılığıyla bize ulaştı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ HÜREYRE'NİN ANNESİ İÇİN DUA

Ebû Hüreyre'nin annesi henüz Müslüman değildi. Bir gün Resûlullah ﷺ hakkında kötü bir söz söyledi;

Ebû Hüreyre ağlayarak gelip O'ndan annesi için dua etmesini istedi. Resûlullah ﷺ şöyle dua etti:

"Allah'ım, Ebû Hüreyre'nin annesine hidayet ver." Ebû Hüreyre eve döndüğünde annesi gusletmiş ve kelime-i şehadet getirmişti (Sahîh-i Müslim 2491).

Ders: ***Anne babaya iyilik***, bizi incitseler bile sabır ve şefkatle onlara hidayet duası etmeyi de kapsar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZEHİRLİ KOYUN ETİ

Hayber fethedildikten sonra Resûlullah'ı ﷺ öldürmeye yönelik bir girişim oldu. Bir Yahudi kadın — siyer kitaplarına göre ***Zeyneb bt. el-Hâris*** — zehirlenmiş kızarmış bir koyun hediye etti. Ebû Hüreyre رضى الله عنه rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3169

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدٌ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ لَمَّا فُتِحَتْ خَيْبَرُ أُهْدِيَتْ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم شَاةٌ فِيهَا سُمٌّ فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم اجْمَعُوا إِلَىَّ مَنْ كَانَ هَا هُنَا مِنْ يَهُودَ. فَجُمِعُوا لَهُ فَقَالَ إِنِّي سَائِلُكُمْ عَنْ شَىْءٍ فَهَلْ أَنْتُمْ صَادِقِيَّ عَنْهُ. فَقَالُوا نَعَمْ. قَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم مَنْ أَبُوكُمْ. قَالُوا فُلاَنٌ. فَقَالَ كَذَبْتُمْ، بَلْ أَبُوكُمْ فُلاَنٌ. قَالُوا صَدَقْتَ. قَالَ فَهَلْ أَنْتُمْ صَادِقِيَّ عَنْ شَىْءٍ إِنْ سَأَلْتُ عَنْهُ فَقَالُوا نَعَمْ يَا أَبَا الْقَاسِمِ، وَإِنْ كَذَبْنَا عَرَفْتَ كَذِبَنَا كَمَا عَرَفْتَهُ فِي أَبِينَا. فَقَالَ لَهُمْ مَنْ أَهْلُ النَّارِ. قَالُوا نَكُونُ فِيهَا يَسِيرًا ثُمَّ تَخْلُفُونَنَا فِيهَا. فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم اخْسَئُوا فِيهَا، وَاللَّهِ لاَ نَخْلُفُكُمْ فِيهَا أَبَدًا ـ ثُمَّ قَالَ ـ هَلْ أَنْتُمْ صَادِقِيَّ عَنْ شَىْءٍ إِنْ سَأَلْتُكُمْ عَنْهُ. فَقَالُوا نَعَمْ يَا أَبَا الْقَاسِمِ. قَالَ هَلْ جَعَلْتُمْ فِي هَذِهِ الشَّاةِ سُمًّا. قَالُوا نَعَمْ. قَالَ مَا حَمَلَكُمْ عَلَى ذَلِكَ. قَالُوا أَرَدْنَا إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا نَسْتَرِيحُ، وَإِنْ كُنْتَ نَبِيًّا لَمْ يَضُرَّكَ.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه dedi ki: **Hayber fethedilince Nebî'ye ﷺ içinde zehir bulunan (pişmiş) bir koyun hediye edildi.** Nebî ﷺ: "Burada bulunan Yahudileri yanıma toplayın" buyurdu. Toplandılar; onlara bazı sorular sordu ve sonunda şunu sordu: ***"Bu koyuna zehir koydunuz mu?"*** "Evet" dediler. "Sizi buna ne sevk etti?" diye sordu. Şöyle cevap verdiler: ***"İstedik ki, eğer yalancıysan senden kurtulalım; eğer peygambersen sana zarar vermesin."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Yusuf ← al-Laith b. Sa'd ← Sa'id al-Maqburi ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cizye ve'l-Müvâdea, Hadis No. 3169; ayrıca No. 4249, 5777.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3169

Cevapları çok şaşırtıcıydı: zehir bir ***peygamberlik sınavıydı***. Eğer gerçekten peygamberse, zehir O'na zarar vermeyecekti. Başka bir rivayette Enes, kadının O'nun huzuruna getirildiğini ve "Seni öldürmek istedim" dediğini anlatır. O şöyle buyurdu: "Allah seni buna muktedir kılmayacaktı." Ashap: "Onu öldürelim mi?" diye sordular. O: ***"Hayır"*** dedi (Sahîh-i Buhârî 2617).

SİYER NOTU: BİŞR B. EL-BERÂ

Siyer kitapları, bir sahâbî olan ***Bişr b. el-Berâ b. Ma'rûr***'un da o etten yediğini ve bu yüzden vefat ettiğini anlatır. Bazı rivayetler kadının daha sonra Bişr'in ölümü sebebiyle ***kısas*** edildiğini zikreder. Âlimler bu rivayetleri şöyle birleştirir: O, kendi şahsına yapılan şey için kadını cezalandırmadı; fakat Bişr'in canı sebebiyle ceza uygulandı.

KAYNAK:
Sünen-i Ebû Dâvûd 4509–4512; İbn Hacer, Fethu'l-Bârî. https://sunnah.com/abudawud:4512

Ders: Resûlullah ﷺ, bir suikast girişimi bile olsa kendi şahsına yapılan hatayı ***affetti***. Fakat başkalarının hakkı yine de korundu.

ÖMRÜN SONUNA KADAR SÜREN ZEHİR ETKİSİ

Resûlullah ﷺ o etten yalnızca biraz çiğnedi, sonra tükürdü. Fakat etkisi bedeninde kaldı. Yaklaşık dört yıl sonra, vefatına sebep olan hastalığı sırasında Âişe رضى الله عنها O'nun şöyle buyurduğunu işitti:

"Ey Âişe! Hayber'de yediğim yemeğin acısını hâlâ hissediyorum. İşte şimdi o zehir yüzünden şah damarımın (el-ebher) koptuğunu hissetmenin zamanıdır." (Sahîh-i Buhârî 4428).

İbn Mes'ûd رضى الله عنه gibi âlimler, Resûlullah'ın ﷺ o zehrin etkisiyle ***şehit*** olarak vefat ettiğini söylemişlerdir. Allah O'nda nübüvvet şerefi ile şehadet şerefini birleştirmiştir.

KONU	AÇIKLAMA
Mucize	Et, zehirli olduğunu O'na "haber verdi" (Ebû Dâvûd rivayeti)
Koruma	Allah o kadına O'nu öldürme gücü vermedi
Uzun vadeli etki	Acı ömrün sonuna kadar hissedildi (4428)
Şeref	Şehit olarak vefat etti (bazı âlimlerin görüşü)

Ders: Resûlullah ﷺ da acı hisseden ve imtihanın etkisini yıllarca taşıyan bir ***insandı***; yine de ömrünün sonuna kadar risaleti sabırla tebliğ etmeye devam etti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

FEDEK VE FEY MALI

Hayber'in düştüğü haberi yayılınca, yakındaki bir vaha olan ***Fedek*** halkı ***savaşmadan teslim oldu*** ve topraklarının ürününün yarısı karşılığında barış istedi (siyer kitapları). Savaşmadan elde edilen mala ***fey*** denir ve hükmü savaş ganimetinden farklıdır:

"Allah'ın, fethedilen memleketler halkının mallarından Peygamberine verdikleri; Allah, Peygamber, yakınlar, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir" — Tefsîru İbn Kesîr 59:7.

Âyet, hikmetini açıkça bildirir: ***"ta ki içinizdeki zenginler arasında elden ele dolaşan bir devlet olmasın"***. Fey malı Resûlullah'ın ﷺ ailesinin ihtiyaçları için, geri kalanı ise ***kamu yararı*** için — yoksullar, yetimler ve yolcular — kullanılırdı.

Ders: İslâm başından beri ***ekonomik adalet ilkesini*** koymuştur — mal bir avuç zengin elinde toplanamaz, ihtiyaç sahiplerine akmalıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

GANİMETİN PAYLAŞTIRILMASI

Hayber ganimeti, Bedir Savaşı'ndan sonra inen hükme göre paylaştırıldı: ***"Bilin ki, ganimet aldığınız şeylerin beşte biri Allah'a, Peygamber'e… aittir" —*** Tefsîru İbn Kesîr 8:41.

Beşte bir (***humus***) Allah'a, Resûlüne ve âyette zikredilenlere; beşte dördü ise askerlere paylaştırıldı. İbn Ömer رضى الله عنهما rivayet eder ki Hayber günü Resûlullah ﷺ ***at için iki pay*** ve ***sahibi için bir pay*** verdi (Sahîh-i Buhârî 4228). (Hanefî notu: Ebû Hanîfe'ye göre atlıya iki pay — biri kendisi, biri atı için — verilir; İmameyn'e göre ise bu hadise uygun olarak üç pay verilir.)

Hayber toprakları ise ikiye ayrıldı: yarısı kamu ihtiyaçları ve misafirler için, diğer yarısı ***Hudeybiye ehline*** paylaştırıldı (Sünen-i Ebû Dâvûd 3010). Etkisi büyüktü: Daha önce Ensar'a muhtaç olan Muhacirler artık kendi gelir kaynaklarına sahip oldu. Âişe رضى الله عنها dedi ki: ***"Hayber fethedilince: 'Artık hurmaya doyacağız' dedik."*** (Sahîh-i Buhârî 4242).

Ders: Askerleri, atları, kamu yararını ve zayıfları gözeten ***adil bir paylaştırma sistemi***, zaferin bir avuç insana değil bütün topluma fayda getirmesini sağlar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DİNDE ZORLAMA YOKTUR

Zaferden sonra Resûlullah ﷺ Hayber halkını Müslüman olmaya ***zorlamadı***. Onlar kendi dinlerinde kaldılar, topraklarını işlediler ve antlaşma altında yaşadılar. Bu, Allah'ın şu buyruğunun uygulanmasıdır:

"Dinde zorlama yoktur. Doğruluk sapıklıktan iyice ayrılmıştır" — Tefsîru İbn Kesîr 2:256.

Resûlullah'ın ﷺ Ali'ye talimatı — ***"onları İslâm'a davet et"*** — bir davettir, zorlama değil. Hayber Gazvesi, kimseyi din değiştirmeye zorlamak için değil, Medine'ye yönelik ***askerî tehdidi*** durdurmak içindi. İslâm'ı seçenler, Safiyye gibi, onu gönül rızasıyla seçtiler.

Ders: Adalet, yerine getirilen antlaşmalar ve ***din hürriyeti*** — Hayber'de görüldüğü gibi, İslâm'ın zaferden sonraki yüzü budur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"HAYBER'E KADAR HİÇ DOYMADIK"

Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما dedi ki: ***"Hayber'i fethedinceye kadar hiç doymadık."*** (Sahîh-i Buhârî 4243). Ashap yıllarca darlık içinde yaşadı — Hendek'te karınlarına taş bağladılar (Seri 12), Hudeybiye'de aç kaldılar — ta ki Allah Hayber ile rızkın kapısını açıncaya kadar.

Ders: "Şüphesiz zorlukla beraber bir kolaylık vardır" (İnşirâh 94:6). Darlıktaki sabır sonunda ***genişlikle karşılık bulur***; genişlik ise ***şükür ve emanetle*** sınanır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYBER ANTLAŞMASININ SONU

Yarı ürün antlaşması Resûlullah ﷺ ve Ebû Bekir رضى الله عنه dönemi boyunca devam etti. Ömer رضى الله عنه zamanında, Abdullah b. Ömer'in Hayber'de saldırıya uğrayıp elinin ve ayağının çıkması da dahil bazı olaylar yaşandı. Ömer, "Allah dilediği sürece sizi bırakıyoruz" şeklindeki asıl antlaşmaya dayanarak onları başka yere nakletti (Sahîh-i Buhârî 2730).

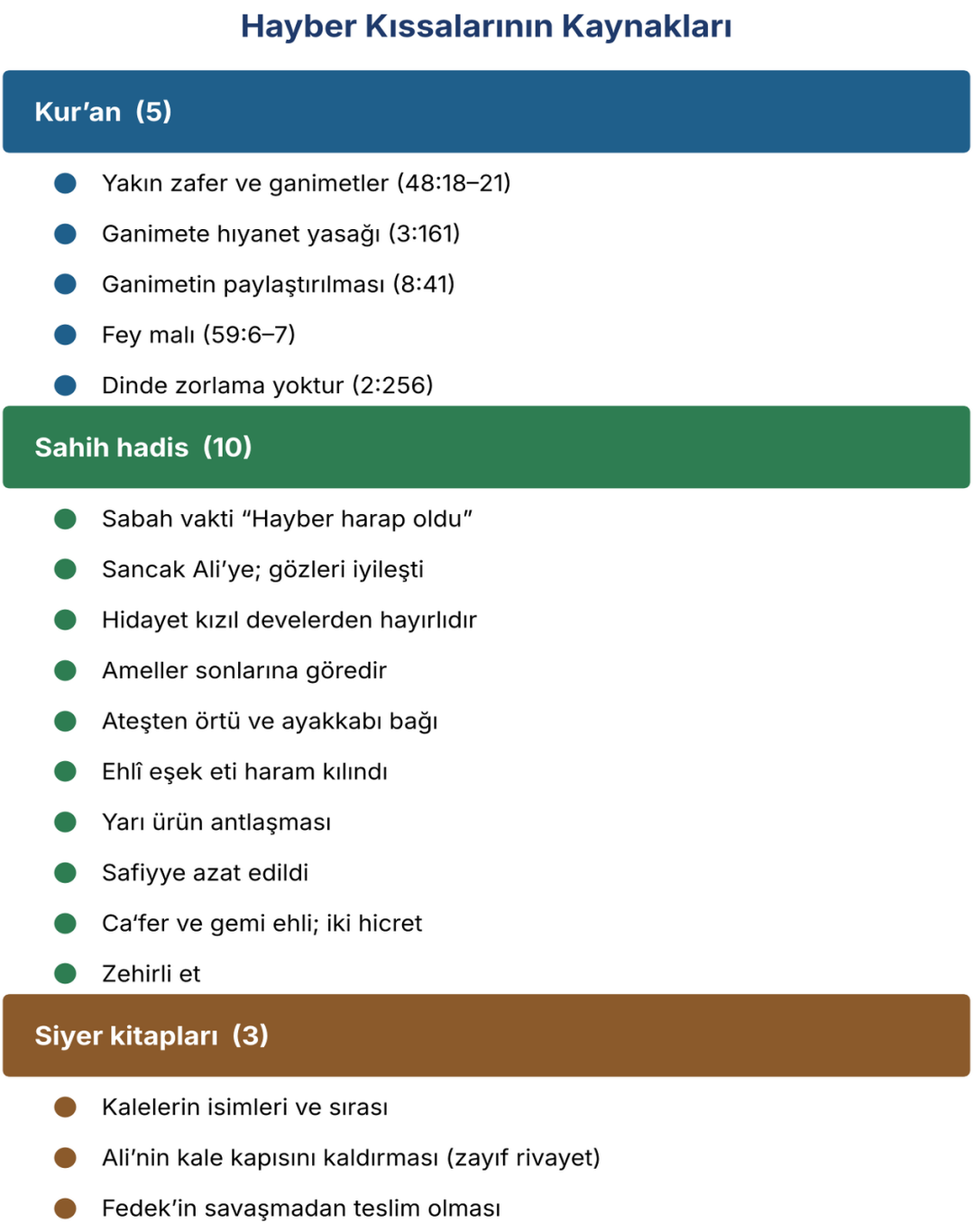
Ömer رضى الله عنه onlara meyvelerinin ***değerini*** para, deve ve eşya olarak ödedi (Sahîh-i Buhârî 2730).

Ders: Bir antlaşma sona erdirilirken bile karşı tarafın ***mal hakkı*** adaletle ödenir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYBER KISSALARININ KAYNAKLARI

Hayber kıssası, derecesi farklı üç tür kaynakla bize ulaşmıştır. Okuyucu ***neyin kesin*** ve ***neyin meşhur*** olduğunu bilsin diye bu e-kitap üçünü birbirinden ayırır:

Şekil 4: Bu e-kitaptaki Hayber kıssalarının kaynak durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYE	KAYNAK VE DURUM
Yakın zafer; gulûl; humus; fey; zorlama yok	Kur'an (48:18–21; 3:161; 8:41; 59:6–7; 2:256) — kesin
"Hayber harap oldu"; sancak; Ali; amellerin sonu; örtü; eşek	Sahîh-i Buhârî 4196–4234 — sahih
Yarı ürün; Safiyye; Ca'fer; Ebû Hüreyre; zehir	Sahîh-i Buhârî 2285, 5086, 4230–4237, 3169, 4428 — sahih
Merhab'ı Ali öldürdü	Sahîh-i Müslim 1807 — sahih
"Bir nebinin kızı"; İbn Revâha'nın ürün tahmini	Câmi'u't-Tirmizî 3894; Muvatta' Mâlik — sahih/hasen
Kale isimleri; asker sayısı; Fedek; kale kapısı	Siyer kitapları — meşhur; kale kapısı kıssası zayıf

Siyer kitaplarındaki kıssalar mutlaka uydurma değildir; güvenilir siyer âlimleri tarafından rivayet edilmiştir. Fakat bunlar Kur'an ve sahih hadislerle ***aynı derecede değildir***. Bu e-kitap İsrâiliyat kıssalarına veya açıkça uydurma olan rivayetlere ***yer vermez***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYBER'DEN DÖNÜŞ YOLCULUĞU

Önceki bölümler Hayber'deki çarpışmaları, antlaşmaları ve olayları anlattı. Bu bölüm, Hayber fethedildikten sonra Uhud Dağı'nı yeniden görünceye kadar Resûlullah ﷺ ve ashabının yolculuğunu takip eder. Bu yolculukta zikir, namaz ve vatan sevgisi hakkında sahih olarak rivayet edilen bazı küçük dersler vardır.

"SAĞIR BİRİNE SESLENMİYORSUNUZ"

HADİS: TEKBİR GETİRİRKEN SESİ ALÇALTMAK

Ebû Mûsâ el-Eş'arî رضى الله عنه rivayet eder ki Resûlullah ﷺ Hayber'e yola çıktığında insanlar bir vadiye çıkıp seslerini tekbirle yükselttiler: "Allâhu ekber, Allâhu ekber, lâ ilâhe illallah." Resûlullah ﷺ buyurdu ki: "Kendinize acıyın. Siz ne sağır birine ne de gâib birine sesleniyorsunuz. Siz, işiten, yakın olan ve sizinle beraber bulunan birine sesleniyorsunuz." Sonra Ebû Mûsâ'ya «lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh» sözünü öğretti ve onu cennet hazinelerinden biri olarak andı.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 4205.

Bu hadis zikir âdâbını öğretir: Allah yakındır ve işitendir; bağırmaya gerek yoktur. Ayrıca Resûlullah'ın ﷺ bir askerî seferin ortasında bile ashabını kalp meseleleri hakkında eğitmeye devam ettiğini gösterir.

GÜNEŞ DOĞUNCAYA KADAR UYUDUKLARI GECE

HADİS: KAÇIRILAN SABAH NAMAZI

Ebû Hüreyre رضى الله عنه rivayet eder ki Resûlullah ﷺ Hayber seferinden dönerken gece yol aldı, uykusu gelince mola verdi. Bilâl'e: "Bu gece bizim için nöbet tut" dedi. Bilâl takdir edildiği kadar namaz kıldı, sonra yüzünü fecrin doğduğu yöne dönerek devesine yaslandı ve uyuyakaldı. Güneş ışığı üzerlerine vuruncaya kadar Resûlullah ﷺ dahil hiç kimse uyanmadı. O, oradan ayrılmalarını emretti; sonra abdest aldı, Bilâl'e kamet getirmesini emretti ve onlara sabah namazını kıldırdı. Namazdan sonra şöyle buyurdu: "Kim bir namazı unutursa, hatırladığında onu kılsın" ve şu âyeti okudu: "Beni anmak için namaz kıl" (Tâhâ 20:14).

Derece: SAHİH — Sahîh-i Müslim 680.

Âlimler bu olaya «Leyletü't-Ta'rîs», yani mola gecesi adını verir. Bundan, uyku veya unutma sebebiyle kaçırılan namazın hatırlanır hatırlanmaz kaza edilmesinin gerektiği hükmü çıkarılır. Ayrıca kasıtsız uyuyakalmanın günah olmadığını gösterir; çünkü Resûlullah ﷺ ümmete öğretmek için bunu bizzat yaşadı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

VÂDİ'L-KURÂ VE TEYMÂ

Dönüş yolunda Resûlullah ﷺ Vâdi'l-Kurâ'ya uğradı. Mid'am adlı köle orada okla öldürüldü ve O, ganimetten aldığı örtüyü söz konusu etti (Bölüm 10). Siyer kitapları, Vâdi'l-Kurâ halkının boyun eğdirildiğini ve kendilerine Hayber gibi bir antlaşma verildiğini; Teymâ halkının ise savaşmadan barış istediğini ve cizye ödeyerek mallarıyla kaldığını anlatır (İbn Hişâm; el-Vâkıdî). Bu ayrıntılar sahih hadislerden değil, siyer kitaplarındandır.

"BU, BİZİ SEVEN BİR DAĞDIR"

HADİS: UHUD VE MEDİNE HAREMİ

Resûlullah'a رضى الله عنه hizmet etmek için Hayber'e çıkan Enes b. Mâlik ﷺ rivayet eder ki, O dönüşte Uhud Dağı görününce şöyle buyurdu: "Bu, bizi seven ve bizim de sevdiğimiz bir dağdır." Sonra Medine'ye işaret ederek şöyle dua etti: "Allah'ım, İbrâhîm Mekke'yi harem kıldığı gibi ben de iki kara taşlığının arasını harem kılıyorum."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 2889.

Uhud, 70 sahâbînin şehit düştüğü yerdir (Seri 10). Fakat Resûlullah ﷺ onu bir hüzün dağı olarak değil, sevilen bir dağ olarak gördü. Mücadele hatıralarıyla dolu bir yere duyulan sevgi, İslâm'ın kabul ettiği fıtratın bir parçasıdır.

DÖNEM	OLAY	KAYNAK
Hayber'e çıkış	Alçak sesle tekbir; «lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh»	Sahîh-i Buhârî 4205
Vâdi'l-Kurâ	Mid'am öldürüldü; ganimetten alınan örtü	Sahîh-i Buhârî 4234; siyer kitapları
Teymâ	Savaşmadan barış	Siyer kitapları
Gece yolculuğunda	Güneş doğuncaya kadar uyudular; namaz kaza edildi	Sahîh-i Müslim 680
Uhud'u görmek	"Bizi seven dağ"; Medine'nin harem oluşu	Sahîh-i Buhârî 2889

DERS

Hayber'den dönüş yolculuğu, zaferin Resûlullah'ı ﷺ eğitimden alıkoymadığını öğretir. Zikir âdâbıyla öğretildi, uyuyakalma hatası bir hüküm dersine dönüştürüldü ve Uhud'un acı hatırası sevgiye dönüştü. Başarılı bir Müslüman yine de tevazu sahibi olur, namazını korur ve mücadele ettiği yerlerin kıymetini bilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYBER'DEN ÇIKAN HÜKÜMLER

Hayber yalnızca bir savaş meydanı değildi; bugün de uygulanan bazı hükümlerin geldiği yerdi. Bölüm 11 ve 12 ehlî eşek etini ve yarı ürün antlaşmasını ele aldı. Bu bölüm, Hayber günü gerçekleştiği veya onunla ilgili olduğu sahih olarak rivayet edilen diğer hükümleri bir araya getirir.

MUT'A NİKÂHININ HARAM KILINMASI

HADİS: HAYBER GÜNÜNDEKİ YASAK

Ali b. Ebû Tâlib رضى الله عنه rivayet eder ki Resûlullah ﷺ Hayber günü kadınlarla mut'a nikâhını ve ehlî eşek etini yemeyi yasakladı.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 4216; ayrıca Sahîh-i Müslim 1407.

Mut'a nikâhı, belirli bir ücret karşılığında belirli bir süre için yapılan ve süre dolunca kendiliğinden sona eren evliliktir. İslâm'ın ilk dönemlerinde belirli şartlarda izin verilmiş, sonra haram kılınmıştır. Sebre el-Cühenî'nin rivayetinde Resûlullah ﷺ, Allah'ın onu «kıyamet gününe kadar» haram kıldığını bildirmiştir (Sahîh-i Müslim 1406). Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in görüşü budur: Mut'a nikâhı ebediyen haramdır.

Âlimler haram kılınmasının zamanını tartışmıştır; çünkü Sebre'nin rivayeti Mekke'nin Fethi'ni, Ali'nin rivayeti ise Hayber'i zikreder. Bazı âlimler Hayber'de haram kılındığını, sonra Mekke'nin Fethi sırasında kısa bir süre izin verildiğini, ardından ebediyen haram kılındığını söyler. Diğerleri ise Ali'nin rivayetindeki «Hayber günü» ifadesinin yalnızca eşek eti yasağına ait olduğunu söyler (İbn Hacer, Fethu'l-Bârî). Bu ihtilaf hükümle değil zamanla ilgilidir; hüküm haramdır.

SARIMSAK VE MESCİD

HADİS: "MESCİDİMİZE YAKLAŞMASIN"

İbn Ömer رضى الله عنهما rivayet eder ki Nebî ﷺ Hayber gazvesinde şöyle buyurdu: "Kim bu bitkiden — yani sarımsaktan — yerse mescidimize yaklaşmasın."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 853; ayrıca Sahîh-i Müslim 561.

Sarımsak yemek haram değildir. Yasak, başkalarını ve melekleri rahatsız eden bir kokuyla mescide gelmektir. Âlimler sigara kokusu gibi cemaati rahatsız eden her kötü kokuyu buna kıyas etmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ALTIN VE BONCUKLU GERDANLIK

HADİS: ON İKİ DİNARA ALINAN GERDANLIK

Fadâle b. Ubeyd رضى الله عنه dedi ki: Hayber günü on iki dinara bir gerdanlık satın aldım. İçinde altın ve boncuk vardı. Onları ayırdım ve altının on iki dinardan fazla olduğunu gördüm. Bunu Nebî'ye ﷺ anlattım; O şöyle buyurdu: "Ayrılmadıkça satılmaz."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Müslim 1591.

Bu hadis, altının altınla değişiminin eşit ağırlıkta olması gerektiği hükmünün temelidir. Altın karışık bir eşya altınla satılırsa, faiz olmasın diye altın kısmının bilinmesi gerekir.

CENÎB HURMASI VE CEM' HURMASI

HADİS: "BÖYLE YAPMA"

Ebû Saîd el-Hudrî ve Ebû Hüreyre رضى الله عنهما rivayet eder ki Resûlullah ﷺ Hayber'e bir adamı görevli tayin etti; o da güzel cenîb hurması getirdi. O: "Hayber'in bütün hurmaları böyle midir?" diye sordu. Adam: "Hayır, vallahi. Bunun bir ölçeğini iki ölçeğe, iki ölçeğini üç ölçeğe değişiyoruz" dedi. O şöyle buyurdu: "Böyle yapma. Karışık hurmayı dirhemle sat, sonra o dirhemle cenîb hurması al."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 2201, 2202; ayrıca Sahîh-i Buhârî 4244–4245.

Hurmanın hurmayla değişimi gibi aynı cinsten ribevî malların değişimi, kalitesi farklı olsa bile eşit miktarda ve peşin olmalıdır. Resûlullah ﷺ yalnızca yasaklamakla kalmadı; helal yolu da gösterdi: önce parayla satmak, sonra satın almak.

HÜKÜMLERİN ÖZETİ

HÜKÜM	DELİL	NOT
Mut'a nikâhı haramdır	Sahîh-i Buhârî 4216; Sahîh-i Müslim 1406, 1407	Kıyamet gününe kadar haram
Ehlî eşek eti haramdır	Sahîh-i Buhârî 4216, 4217	Bölüm 11
Sarımsak yedikten sonra mescide gelinmez	Sahîh-i Buhârî 853	Yiyeceğin kendisi haram değildir
Altın altınla eşit ağırlıkta olmalı	Sahîh-i Müslim 1591	Faiz hükmünün temeli
Hurma hurmayla eşit ölçüde olmalı	Sahîh-i Buhârî 2201–2202	Parayla sat, sonra satın al
Müsâkât ve müzâraa (ürün ortaklığı)	Sahîh-i Buhârî 2285	Bölüm 12

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÜKÜM	DELİL	NOT
Atlı askerin payı	Sahîh-i Buhârî 4228	Bölüm 19

DERS

Hayber hükümleri evliliği, yiyecekleri, mescid âdâbını ve alışverişi kapsar. Bu, İslâm şeriatının gündelik hayattan — savaş meydanında bile — ayrı olmadığını gösterir. Bir Müslüman, helal ve haramın her işine dokunduğunu ve Resûlullah'ın ﷺ haram yolu kapattığında daima helal bir yol açtığını öğrenir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYBER GAZVESİNİN ŞAHSİYETLERİ

Aşağıdaki tablolar Hayber kıssasındaki başlıca şahsiyetleri, kabilelerini ve rollerini bir araya getirir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler açıkça belirtilmiştir.

MÜSLÜMANLAR

ŞAHSİYET	KABİLE	GÖREVİ	KAYNAK
Ali b. Ebû Tâlib	Kureyş (Benî Hâşim)	Sancaktar; kaleyi fethetti	Sahîh-i Buhârî 4210
Âmir b. el-Ekva‘	Eslem	Yolda şiir okudu; Hayber’de şehit düştü	Sahîh-i Buhârî 4196
Seleme b. Ekva‘	Eslem	Âmir’in şiiri ve Merhab kıssasının râvisi	Sahîh-i Müslim 1807
Mahmûd b. Mesleme	Evs	Hayber’de şehit düştü	Siyer kitapları
Muhammed b. Mesleme	Evs	Mahmûd’un kardeşi; İbn İshak’a göre Merhab’ı öldüren	Siyer kitapları
Ca‘fer b. Ebû Tâlib	Kureyş (Benî Hâşim)	Gemi ehliyle birlikte Habeşistan’dan geldi	Sahîh-i Buhârî 4230
Esmâ bt. Umeys	Has‘am	Ca‘fer’in hanımı; “iki hicret”	Sahîh-i Buhârî 4230
Ebû Mûsâ el-Eş‘arî	Eş‘arîler (Yemen)	Gemi ehlinden; tekbir kıssasının râvisi	Sahîh-i Buhârî 4205, 4230
Ebû Hüreyre	Devs	Hayber fethedildikten sonra geldi	Sahîh-i Buhârî 4237
Abdullah b. Revâha	Hazrec	Hayber’in hurma ürününü tahmin etti	Muvatta’ Mâlik
Bişr b. el-Berâ b. Ma‘rûr	Hazrec (Benî Seleme)	Zehirli eti yedikten sonra vefat etti	Siyer kitapları
Enes b. Mâlik	Hazrec (Benî Neccâr)	Resûlullah’ın ﷺ hizmetçisi; Hayber kıssalarının çoğunun râvisi	Sahîh-i Buhârî 2889

HAYBER TARAFI

ŞAHSİYET	ASLI	GÖREVİ	KAYNAK
Merhab	Hayber Yahudisi	Kale savaşçısı; düelloda öldürüldü	Sahîh-i Müslim 1807
Safiyye bt. Huyey	Benî Nadîr	Azat edilen esir; Müminlerin Annesi	Sahîh-i Buhârî 5086

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAHSİYET	ASLI	GÖREVİ	KAYNAK
Kinâne b. er-Rebî‘	Benî Nadîr	Safiyye’nin kocası; Hayber’de öldürüldü	Siyer kitapları
Zeyneb bt. el-Hâris	Hayber Yahudisi	Zehirli koyunu hediye eden kadın	Sahîh-i Buhârî 2617; ismi siyer kitaplarından
Sellâm b. Mişkem	Benî Nadîr	Zeyneb’in kocası; Hayber liderlerinden	Siyer kitapları

SİYER NOTU: MERHAB’I KİM ÖLDÜRDÜ?

Seleme b. el-Ekva‘dan gelen Sahîh-i Müslim 1807, Merhab’ın başına vuranın Ali b. Ebû Tâlib رضى الله عنه olduğunu açıkça zikreder. İbn İshak ise kardeşi Mahmûd’un ölümüne karşılık onu Muhammed b. Mesleme’nin öldürdüğünü rivayet eder. Âlimler, senedi daha güçlü olduğu için Sahîh-i Müslim rivayetini öne alır (İbn Hacer, Fethu’l-Bârî; er-Rahîku’l-Mahtûm).

DERS

Hayber’de bulunan sahâbîler çeşitli kabilelerden geliyordu: Kureyş, Evs, Hazrec, Eslem, Devs, Has‘am ve Yemen’den Eş‘arîler. İslâm onları tek bir safta birleştirdi. Karşı tarafta ise aslen esir olan Safiyye, Müminlerin Annesi oldu. Bu şahsiyetlerin kıssası, şerefin soyla değil iman ve amelle ölçüldüğünü gösterir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DÜNDEN BUGÜNE HAYBER

Hayber, Suudi Arabistan'ın Medine bölgesinde, Medine'nin yaklaşık 150 km kuzeyinde yer alır (Wikipedia, "Khaybar"). Harretü Hayber denilen volkanik lav alanıyla çevrili bir vahadır. Bol yeraltı suyu onu verimli bir hurmalık yapmıştır; Resûlullah ﷺ zamanında zengin bir tarım merkezi olmasının sebebi budur (Bölüm 1).

ARKEOLOJİK KEŞİFLER

Guillaume Charloux'nun yönettiği Fransız–Suudi arkeolojik çalışması, Tunç Çağı'nda, yaklaşık 4.000 yıl önce inşa edilmiş ve bir zamanlar Hayber vahasını çevrelemiş yaklaşık 14,5 km uzunluğunda bir taş sur keşfetti. Aynı ekip vahanın içinde, yaklaşık 50 ev ve 500'e kadar nüfusa sahip, MÖ 2400 civarında yerleşilen ve yaklaşık bin yıl sonra terk edilen el-Natâh adında küçük bir kasaba buldu. Çalışma 2024 yılında PLOS ONE dergisinde yayımlandı (ScienceAlert, "Ancient Town From 4,000 Years Ago Found Hidden in Saudi Arabian Oasis"; Arab News).

Bu keşif Resûlullah ﷺ dönemiyle karşılaştırıldığında çok daha eskidir; Hayber Gazvesi'nden yaklaşık 2.700 yıl öncesine aittir. Bölüm 5'te anlatılan kaleler değildir. Fakat Hayber'in eskiden beri iskân edilmiş ve tahkim edilmiş bir vaha olduğunu, orada sur ve kale inşa etme geleneğinin çok eski olduğunu gösterir.

ASR-I SAADET'TE KALELER — PEYGAMBERİMİZ ﷺ

Siyer kitapları Nâim, Kamûs, Vatîh ve Sülâlim gibi kale isimlerini zikreder (Bölüm 5). Bugün Hayber'de, yerel halkın Merhab Kalesi olarak bildiği tepe üzerinde eski bir kale vardır. Fakat bugün görülen yapı asırlar boyunca birçok onarımdan geçmiştir ve Resûlullah ﷺ zamanındaki asıl yapı olduğu kesin değildir.

Bu yüzden bu e-kitap her kalenin kesin yerini belirlemez.

KONU	AÇIKLAMA	DURUMU
Yer	Medine'nin yaklaşık 150 km kuzeyi	Günümüz coğrafyası
Arazi yapısı	Harretü Hayber lav alanının ortasında bir vaha	Jeoloji
Tunç Çağı suru	Yaklaşık 14,5 km, yaklaşık 4.000 yıl önce	2024 arkeolojik çalışması
el-Natâh kasabası	MÖ 2400 civarı; yaklaşık 500 kişi	PLOS ONE, 2024
Kale isimleri	Nâim, Kamûs, Vatîh, Sülâlim	Siyer kitapları
Bugünkü Merhab Kalesi	Tepe üzerinde eski kale; çok kez onarılmış	Asıl yapı kesin değil

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

14,5 km'lik sur ve sağlam kaleler Allah'ın takdirine engel olamadı. Kur'an, kalelerinin kendilerini Allah'tan koruyacağını sananları hatırlatmıştır (Haşr 59:2). Arkeolojik keşifler bize medeniyetlerin gelip geçtiğini, kalıcı olanın yalnızca Allah'ın kabul ettiği amel olduğunu hatırlatır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYBER GAZVESİNİN KRONOLOJİSİ

Aşağıdaki tablo Hayber olaylarını sırasıyla düzenler. Siyer kitaplarındaki tarihler yaklaşıktır; çünkü âlimler bazıları hakkında farklı görüşler ileri sürmüştür.

ZAMAN	OLAY	KAYNAK
Zilkade 6 H	Hudeybiye Antlaşması; Fetih Sûresi yakın zaferi vaat ediyor	Fetih 48:18–20
Zilhicce 6 H	Resûlullah ﷺ Medine'ye dönüp birkaç hafta kalıyor	Siyer kitapları
Muharrem 7 H	Hudeybiye ehliyle Hayber'e çıkış	İbn İshak; cumhurun görüşü
Yolculuk sırasında	Âmir b. el-Ekva'ın şiiri; alçak sesle tekbir	Sahîh-i Buhârî 4196, 4205
İlk sabah	"Hayber harap oldu!"	Sahîh-i Buhârî 4197
Birkaç gün	Kaleler kuşatılıp birer birer fethediliyor	Siyer kitapları
Sancak günü	Sancak Ali'ye veriliyor; Merhab öldürülüyor	Sahîh-i Buhârî 4210; Sahîh-i Müslim 1807
Zaferden sonra	Eşek eti ve mut'a nikâhı yasağı	Sahîh-i Buhârî 4216
Zaferden sonra	Yarı ürün antlaşması	Sahîh-i Buhârî 2285
Zaferden sonra	Safiyye azat edilip nikâhlanıyor	Sahîh-i Buhârî 5086
Zaferden sonra	Ca'fer ve gemi ehli geliyor; Ebû Hüreyre geliyor	Sahîh-i Buhârî 4230, 4237
Zaferden sonra	Koyun etiyle zehirleme girişimi	Sahîh-i Buhârî 2617, 3169
Zaferden sonra	Fedek savaşmadan teslim oluyor	Siyer kitapları; Haşr 59:6
Dönüş yolculuğu	Vâdi'l-Kurâ; Teymâ barış yapıyor	Sahîh-i Buhârî 4234; siyer kitapları
Dönüş yolculuğu	Güneş doğuncaya kadar uyuma; sabah namazı kaza ediliyor	Sahîh-i Müslim 680
Medine'ye varış	"Bu, bizi seven bir dağdır"	Sahîh-i Buhârî 2889
Her mevsim	Abdullah b. Revâha hurma ürününü tahmin ediyor	Muvatta' Mâlik
11 H	Resûlullah ﷺ son hastalığında Hayber zehrinin etkisini anıyor	Sahîh-i Buhârî 4428
Ömer dönemi	Hayber halkı Teymâ ve Erîhâ'ya nakledildi	Sahîh-i Buhârî 2338, 2730

DERS

Bu kronoloji, Allah'ın Fetih Sûresi'ndeki vaadinin Hudeybiye'den yalnızca birkaç hafta sonra nasıl yerine geldiğini gösterir. Ayrıca bir olayın etkisinin uzun sürebileceğini de gösterir: Hayber zehri Resûlullah'ın ﷺ ömrünün sonuna kadar hissedildi; Hayber antlaşması da Ömer'in رضى الله عنه zamanına kadar sürdü.

HAYBER GAZVESİ HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR

1. HAYBER GAZVESİ NE ZAMAN OLDU?

İbn İshak'a ve siyer âlimlerinin çoğuna göre, Hudeybiye'den dönüşten birkaç hafta sonra, hicrî 7. yılın Muharrem ayında. İmam Mâlik ise 6. yılda olduğu görüşündedir. İbn Hacer bu farkın hicrî yılın başlangıcını hesaplama biçiminden kaynaklandığını açıklar (Fethu'l-Bârî).

2. NEDEN HAYBER'E YALNIZCA HUDEYBİYE EHLİ GÖTÜRÜLDÜ?

Çünkü Allah Hayber ganimetini onlara vaat etmişti (Fetih 48:15, 20). Hudeybiye'den geri kalanların katılmasına izin verilmedi (Seri 15, Bölüm 24). Habeşistan'dan gelen gemi ehline ise bir ikram olarak pay verildi.

3. MERHAB'I KİM ÖLDÜRDÜ?

Sahîh-i Müslim 1807, Ali b. Ebû Tâlib'i رضى الله عنه zikreder. İbn İshak ise Muhammed b. Mesleme'yi zikreder. Âlimler Sahîh-i Müslim rivayetini öne alır (Bölüm 24).

4. ALİ'NİN, ONLARCA KİŞİNİN KALDIRAMADIĞI KALE KAPISINI KALDIRDIĞI DOĞRU MU?

Bu kıssa siyer kitaplarında meşhurdur; fakat hadis tenkitçilerine göre senedi zayıftır. Ali'nin رضى الله عنه cesareti ve şerefi, zayıf rivayetlere dayanmaya gerek kalmadan, sancakla ilgili sahih hadisle (Bölüm 6) ve Merhab'la yaptığı düelloyla sabittir.

5. MUT'A NİKÂHININ HÜKMÜ NEDİR?

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'e göre Sahîh-i Buhârî 4216 ve Sahîh-i Müslim 1406 hadislerine dayanarak kıyamet gününe kadar haramdır (Bölüm 23).

6. HAYBER HALKININ YERİNDE KALMASINA NEDEN İZİN VERİLDİ?

Çünkü Müslümanların o geniş bahçeleri işleyecek yeterli iş gücü yoktu; Hayber halkı ise hurma tarımında uzmandı. Antlaşma, Müslümanlar izin verdiği sürece kalabileceklerini belirtiyordu (Sahîh-i Buhârî 2338; Bölüm 12).

7. HAYBER ZEHRİ RESÛLULLAH'IN ﷺ VEFATINA MI SEBEP OLDU?

Son hastalığında O, Âişe'ye Hayber'de yediği yemeğin acısını hâlâ hissettiğini söyledi (Sahîh-i Buhârî 4428). Bazı âlimler bundan, Allah'ın O'nda nübüvvet ve şehadet şerefini birleştirdiğini anlamıştır. Fakat O'nun vefatı yine de Allah'ın takdiriyle, belirlenmiş ecelindedir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

8. HABEŞİSTAN'DAN GELEN GEMİ EHLİ GANİMETTEN PAY ALDI MI?

Evet. Ebû Mûsâ el-Eş'arî رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ onlara pay verdiğini, Hayber'in fethinde bulunmayan kimseye onlardan başka pay vermediğini zikreder (Sahîh-i Buhârî 3136).

9. SARIMSAK HARAM MIDIR?

Hayır. Yasaklanan, onun kokusuyla mescide gelmektir (Sahîh-i Buhârî 853; Bölüm 23).

10. RESÛLULLAH ﷺ NEDEN BİR ÖLÇEK İYİ HURMANIN İKİ ÖLÇEK SIRADAN HURMAYLA DEĞİŞTİRİLMESİNİ YASAKLADI?

Çünkü hurma ribevî bir maldır; hurmayla değişimi eşit ölçüde olmalıdır. O, helal yolu gösterdi: parayla sat, sonra satın al (Sahîh-i Buhârî 2201).

11. HAYBER İLE FEDEK ARASINDAKİ FARK NEDİR?

Hayber savaşla fethedildi; bu yüzden malı Enfâl 8:41'e göre paylaştırılan ganimettir. Fedek savaşmadan teslim oldu; bu yüzden malı Haşr 59:6–7'nin belirlediği feydir (Bölüm 18 ve 19).

12. HAYBER'İN BUGÜN BİZİM İÇİN DERSİ NEDİR?

Allah'ın vaadi sabredenler için mutlaka yerine gelir. Zafer; emanet, adalet ve hükümlere itaatle birlikte olmalıdır — bir ayakkabı bağı, mescidde sarımsak kokusu ve hurma değişiminin şekli gibi küçük görünen meselelerde bile.

DERS

Bu sorular, Hayber kıssasının Kur'an, sahih hadis, siyer kitaplarının rivayetleri ve âlimlerin görüşleri birbirinden ayrılarak okunması gerektiğini gösterir. Böylece kesin dersleri alır, zayıf kıssalara dayanmayız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Hayber Gazvesi, Hudeybiye ehline ***Allah'ın vaadinin yerine gelmesidir***. Ağır şartlara sabredenler şimdi zafere ve bol rızka kavuştu. Fakat zaferin ardında Hayber niyet, emanet, itaat ve adalet hakkında da dersler verdi.

DERS	HAYBER'DEN
Allah'ın vaadi yerine geldi	Yakın zafer (48:18)
Hidayet daha değerlidir	"Kızıl develerden daha hayırlı"
Allah ve Resûlü sevgisi	Sancaktarın vasfı
Amellerin sonu	Görünüşe aldanma
Kamu malı emaneti	Ateşten örtü ve ayakkabı bağı
Anında itaat	Eşek eti tencereleri döküldü
Muâmelâtta adalet	Yarı ürün; İbn Revâha rüşvet kabul etmedi
Zayıflara şeref vermek	Safiyye azat edildi ve şereflendirildi
Fedakârlığın kıymeti bilindi	Gemi ehlinin iki hicreti

HAYATIMIZDA HAYBER

Her birimizin açması gereken "kaleleri" vardır — tembellik, açgözlülük, bencillik. Hayber bize sabırla çalışmayı, bir ayakkabı bağı gibi küçük şeylerde bile ***emaneti korumayı***, herkese ***adaletle davranmayı*** ve insanların hidayetini maldan daha yüce bir hedef edinmeyi öğretir.

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***Seri 17*** ile — Hayber'den sonraki olaylarla — devam edecektir. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Bakara 2:256; Âl-i İmrân 3:161; Enfâl 8:41; Fetih 48:18–21; Haşr 59:6–7). https://tafsir.app/ibn-katheer/48/18

HADİS

Sahîh-i Buhârî 118, 371, 610, 2285, 2617, 3169, 4196, 4197, 4199, 4202, 4209, 4210, 4217, 4228, 4230, 4231, 4234, 4237, 4242, 4428, 5086, 6607. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 561, 1807, 2405. https://sunnah.com/muslim

Câmi'u't-Tirmizî 3894; Sünen-i Ebû Dâvûd 3010, 4512; Muvatta' İmam Mâlik. https://sunnah.com

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak'tan rivayet) — Hayber bölümü.

el-Vâkıdî, el-Meğâzî; İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ.

Safiyyurrahman el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Hayber Gazvesi bölümü.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — Kitâbü'l-Meğâzî, Hayber Gazvesi Bâbı.

BİLİM

Wikipedia, "Harrat Khaybar" — medan gunung berapi di barat laut Arab Saudi. https://en.wikipedia.org/wiki/Harrat_Khaybar

Wikipedia, "Battle of Khaybar". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Khaybar

Wikipedia, "Safiyya bint Huyayy". https://en.wikipedia.org/wiki/Safiyya_bint_Huyayy

Wikipedia, "Ja'far ibn Abi Talib". https://en.wikipedia.org/wiki/Ja%27far_ibn_Abi_Talib

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Sahîh-i Buhârî 4205 (Hayber'e giderken alçak sesle tekbir). https://sunnah.com/bukhari:4205

Sahîh-i Müslim 680 (Hayber'den dönerken uyuyakalma). https://sunnah.com/muslim:680a

Sahîh-i Buhârî 2889 ("Bu, bizi seven bir dağdır"). https://sunnah.com/bukhari:2889

Sahîh-i Buhârî 4216; Sahîh-i Müslim 1406, 1407 (mut'a nikâhının haram kılınması). https://sunnah.com/bukhari:4216

Sahîh-i Buhârî 853 (sarımsak ve mescid). https://sunnah.com/bukhari:853

Sahîh-i Müslim 1591 (Hayber günü altın ve boncuklu gerdanlık). https://sunnah.com/muslim:1591b

Sahîh-i Buhârî 2201, 2202 (cenîb hurması). https://sunnah.com/bukhari:2201

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Sahîh-i Buhârî 2338 (Hayber halkının Teymâ ve Erîhâ'ya nakledilmesi). https://sunnah.com/bukhari:2338

ScienceAlert, "Ancient Town From 4,000 Years Ago Found Hidden in Saudi Arabian Oasis" (2024). https://www.sciencealert.com/ancient-town-from-4000-years-ago-found-hidden-in-saudi-arabian-oasis

Wikipedia, "Khaybar". https://en.wikipedia.org/wiki/Khaybar

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: "Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1631

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ

Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

BAĞIŞ YAP

Uluslararası bağışçılar: BAĞIŞ YAP düğmesine tıklayın ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir